מלא הקמץ

— קובץ —

שירים, זכרונות וכתבים

מאת

חיים דוד נוסבוים

מלא הקמץ

קובץ שירים, זכרונות וכתבים

מאת

חיים דוד נוסבוים

A BOUQUET

OF

Poems, Memoirs and Reminisences

WRITTEN IN BIBLICAL HEBREW

BY

JOHN D. NUSSBAUM

אַלפאַ פרעס, 40־138 2טע סטריט, ניו יאָרק.

הקדמה

רבים הם המטפלים בספרות העברית בימינו אלה, אך יוצרי ספרות מעטים. הסבה תלויה בגלותנו. שפה עברית חיה חסרנו. הרעיון העברי הנכתב על הנייר לא רעיון עברי הוא במקור: הורק הוא מרעיוני שפת ארץ הגלות שבה יחיה ויחשוב הכותב. זה הוא הכלל בנוגע לעברית אריגינלית הכתובה בימינו.

והמעתיקים מהספרות הכללית אשר להעמים הנאורים לא יעתיקו לפי רוח הלשון העברי, כי אם לפי רוח השפה הזרה והיתה ההעתקה לזרא, לצבות בטן העבריה ולנפל ערכה.

ובשיר בחרו למו הרוב ממשוררי ימינו דרך המדבר. דרך ישרה זרה למו. יסלסלו את המלות, יאריכון, יקצרון או חוטפים את ההברות בגמיעה אחת. על המשקל יעלון, סופרים ומונים את ההברות ואת התנועות, אך אהה! אין תנועת חיים בקרבם. אמנם כן, יש ויש פניני שירים חדשים גם בימינו, אך מספרם מצער, והרוב מהם אך כלי חרס יביאו ומבול דברים שאין להם שחר.

ומה זה בידי?

קומין. אבל אתפאר בו, כי הוא מלא נשמת רוח טהור אשר לשפתנו הקדושה! העתקתי „שבת מלכתא“ של המשורר היינריך היינע תענה בי. אמת הוגד לי, שהסופר האמן שלמה מנדלקרן קדמני. אך מה מני יהלוך? בהעתקתי רוחו של היינע מנשב גם על מיתרי הכנור העברי! ולדעתי, לוא לא הבאתי בטנא רק הטורים של „שבת מלכתא“ די! כי עשות ספרים אין קץ הוא רק יגיעת בשר, ומעט בושם אך להריח יפה לגוף ולנשמה!

ואליך, הקומין, אומר: לך לך לדרכך ומצא חן בעיני אנשי מעלה, אשר עינם תבחן לראות היופי בפשטות ובקטנות! אל

ירך לבך כי קטן אתה. דוד הקטן הכריע את הענק גלית הפלשתי! יבא היום. עוד יקום דור חדש, דור מבין, ויקרא דרור לשבוית בת ציון ויסיר ממנה את החבלים ואת הכבלים. את „האנקרים“ ואת ה„עפרונים“: את ה„שרוולים“ ואת ה„רטטים“ ואת ה„דמדמים“ ואת כל עשרת בני המן והוקע אותם לנגד השמש! נשבעתי באפי כי תצא אש מן השמים ותאכל אותם ואת יער הזבל שעלה על שדמת הספרות העברית, והיו לבער, ולא ישאר אף קומץ. ויחד עם הקומץ הנשאר, גם גם אתה, קמצי, תשאר בחיים, כי רוח חיים בקרבך, פי דוד דובר בך, ומלת העבריה על לשונך!

ה מ ח ב ר.

שירים

תוכן השירים:

לְךָ תְהִלָּה דוּמִיָּה!
(תהלים ס"ה, ד')

נַפְשִׁי אֶת ד' בָּרְכִי,
לָךְ נוֹתֵן כָּל צָרְכָיִכִי,
חִין עֶרְכּוֹ לְפָנָיו עָרְכִי
כְּעַל כָּל תַּגְמוּלָיו עָלָיְכִי!

* * *

בְּרֶדֶת הַטַּל עַל הֶהָרִים,
מַרְאֵהוּ כְּצֶמֶר צַחַר;
כַּחֲדוֹר אוֹר לַחֲדָרִים
עֵת יִבָּקַע הַשַּׁחַר.

עֵת בַּבֹּקֶר הַשֶּׁמֶשׁ
אֶחֱזֶה בַּהֲדָרוֹ זוֹרֵחַ;
אוֹ כַּחֲלוֹף צִלְלֵי אֶמֶשׁ
וְחוֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר בּוֹרֵחַ.

לָךְ, אֵל הַכָּבוֹד, תּוֹדָה
לִבִּי יִרְחַשׁ בִּדְמָמָה;
אָז לָךְ תַּבַּעֲנָה הוֹדָה
נֶפֶשׁ, רוּחַ וּנְשָׁמָה!

כִּי כֹל לְבַדְּךָ בָּרָאתָ,
אֵל נוֹרָא עֲלִילוֹת;
מֵאַיִן—יֵשׁ קָרָאתָ,
מִזְבוּב כָּמוֹנִי, תְּהִלּוֹת!

שֶׁמֶשׁ, יָרֵחַ וְכֹכָבִים;
אֶרֶץ, שָׁמַיִם וּמַזָּרוֹת;
עֲנָנִים, נְשִׂיאִים וְעָבִים,
זְוָעוֹת, סוּפוֹת וּסְעָרוֹת.

אֶת כֹּל מִסַּפֵּר גָּדְלוֹ,
לוּ חֶשְׁבּוֹן חָפַצְתִּי לְאַחַת,
יָדֶיךָ אוֹתָן פָּעֲלוּ,
בִּשְׁמֵי מַעַל, בָּאָרֶץ מִתָּחַת!

אֲבָל אֶחְדַּל אֶחְדוֹלָה
מְעוֹרֵר דִּבְרֵי נְשִׁיָּה;
תְּהִלָּתְךָ עַל כֻּלָּן עוֹלָה,
וּלְךָ תְהִלָּה דוּמִיָּה!.....

עַד הַגְּבוּל שִׁלְּחוּנִי

עַד הַגְּבוּל מֵיטִיבַי שִׁלְּחוּנִי,
וּבְהִפָּרְדָם בָּרֹךְ בֵּרְכוּנִי:
„לֵךְ לְךָ, קָרְאוּ, לְדַרְכֶּךָ,
מֵעַל לִגְבוּל, לְשָׁלוֹם, לְבַדֶּךָ!"

פַּלְגֵי מַיִם עֵינַי נִגָּרוּ,
וּשְׂמָחוֹת נַפְשִׁי מִנִּי סָרוּ;
לְעִיר מוֹלַדְתִּי הָפַכְתִּי שֶׁכֶם,
וְקָרָבַי הָמוּ: „קְרוֹבַי אַיֶּכֶם?"

„אַיֶּךָ אָבִי, אוֹרִי, יִשְׁעִי,
כִּי עֲזַבְתַּנִי, מַה זֶּה פִּשְׁעִי?
בְּאֶרֶץ נוֹדִי, עַד אֶפֶס כֹּחַ,
בָּדָד אֶתַע בְּלִי מָנוֹחַ!"

קִבְרֵךְ אִמִּי, אֵם רַחֲמָנִיָּה,
נֶעֱזָב, נוּטָשׁ מֵעֵין בּוֹכִיָּה,
סְבִיבֵךְ מָוֶת יָטוּר אֵיבָה,
תַּחְרִישׁ, תִּדּוֹם הַמַּצֵּבָה!

שָׁם בְּבַקְתָּה עַל יַד הַנָּהָר,
מִי זֹאת נִשְׁקֶפֶת מֵרֹאשׁ הָהָר?

עִיר מוֹלַדְתִּי, זֹאת הַנֶּחְמָדָה,
בָּהּ עַרְשִׂי, מִטַּת יַלְדוּתִי עָמָדָה!

הָבָה, עוֹד פַּעַם רְאוֹת אִוִּיתִי
פְּנֵי הָעִיר בָּהּ חַיִּים חָזִיתִי!
וְיַד מִי הִיא בְּעָרְפִּי אוֹחֶזֶת,
תִּתְקְפֵנִי וְאֶת שְׂשׂוֹנִי מַרְגֶּזֶת?

יַד אִישׁ מִלְחָמָה עָלַי נָחָה,
וּכְהִתָּפְשִׂי הֲרִימוֹתִי קוֹל צְוָחָה,
לְהַבִּיט בְּפָנָיו שָׂעַרְתִּי שָׂעַר,
וָאֵבְךְ הַרְבֵּה בֶּכִי כַּנַּעַר!

„יְהוּדִי! מַה לְּךָ פֹּה יְחִידִי?"
עָלַי קוֹל נָתַן אִישׁ מַפְחִידִי;
וּבְחֶזְקַת יָדוֹ מִגַּן עֲדָנַי
שׁוֹמֵר הַגְּבוּל גֵּרֵשׁ גֵּרְשָׁנִי!

בְּמֶרְחֲקֵי תֵבֵל, בֶּעָרִים, בַּכְּפָרִים,
נָדַדְתִּי, עָלִיתִי לִמְרוֹמֵי הֶהָרִים;
בְּלֶכְתִּי, בְּשִׁבְתִּי, יְגוֹנִי בִי עֵר:
הַרְחֵק מִקִּנִּי, אֵינֶנִּי אַךְ גֵּר!....

תַּחַת מִכְסֵה שִׁכְבַת שֶׁלֶג

תַּחַת מִכְסֵה שִׁכְבַת שֶׁלֶג,
רִקְמַת קֶרַח־נַחֲלֵי פֶּלֶג,
עֲטוּפָה לָבָן, הָאֲדָמָה
בִּזְרוֹעוֹת חוֹרֶף נִרְדָּמָה!

יִשְׁלַח שֶׁמֶשׁ חִצֵּי קַוּוֹ,
יַבִּיט, יָשׁוּר מֵאֶשְׁנַבּוֹ
עַל הָאָרֶץ הַנִּרְדָּמָה
וָהִיא אַךְ מִשְּׁנָתָהּ קָמָה!

מֵעָלֶיהָ אֶת הַקֶּרַח
תַּשְׁלִיךְ; תַּעֲנִיד דֶּשֶׁא, פֶּרַח;
תֵּטִיב פָּנִים לִפְנֵי חָבִיב,
לִקְרַאת דוֹדָהּ, הוּא הָאָבִיב!

יֵצֵא בָּחֳרִי אַף הַחוֹרֶף
אֶל הַבּוֹגְדָה יַהֲפֹךְ עוֹרֶף;
יָנוּס, טֶרֶם יוֹם יָפוּחַ,
לַאֲשֶׁר יִשָּׂאֶנּוּ רוּחַ!

בָּאָבִיב

שָׁבִים הַצִּפֳּרִים
לְקִנָּם, וּמְחַדְּרִים
הַיְלָדִים רָצִים,
חוּצָה אָצִים
לִשְׁאוֹף אֲוִיר טָהוֹר
תַּחַת שֶׁמֶשׁ נָאוֹר;
וְהָאֲדָמָה מִסָּבִיב
תִּתְחַדָּשׁ בָּאָבִיב!

קָרַע לוֹ הַחַלּוֹן
עַיִן אֶל הָאַלּוֹן
הָעוֹמֵד לוֹ מִנֶּגֶד,
לָבוּשׁ צִיצֵי בֶּגֶד
חָדָשׁ עַל כָּל עָנָף!
לְעוּמָּתוֹ עוֹף הַכָּנָף
יַעֲנֶה: „חָבִיב, חָבִיב!
הֵידָד, בָּא הָאָבִיב!

*   *   *

יָשֵׁן לֵב בַּת חַוָּה,
גַּעְגּוּעֵי הָאַהֲבָה
לֹא יָדְעָה עוֹד;
אֵין לָהּ דּוֹד!
וְהִנֵּה קוֹל הַדְּרוֹר
קוֹרֵא: „בָּא הַתּוֹר!
הָקִיצִי! בָּא חָבִיב
אֵלַיִךְ בְּאָבִיב!"

כְּעָנָן כָּלָה

כְּמָסָךְ יִגָּלֶה הַחוֹשֶׁךְ,
אֲפֵלַת הַלַּיְלָה מָשָׁה;
בַּמִּזְרָח יָאִיר הַשַּׁחַר,
יִבְרָא בְּרִיאָה חֲדָשָׁה!

יֵצֵא מִשּׁוּלֵי הַבֹּקֶר
שֶׁמֶשׁ אַדִּיר וְנָאוֹר;
חָתוּל בַּחֲתוּלֵי זָהָב
בְּקַוֵּי זוֹהַר לַמָּאוֹר!

קַרְנָיו יַרְנִינוּ אָרֶץ,
יַצְהִילוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה;
כָּל הַיְקוּם יְחַיּוּ,
יְחַדְּשׁוּ כָּל הַנְּשָׁמָה!

כִּלְבוּשׁ עָנָן כָּבֵד
יִלְבַּשׁ הַשֶּׁמֶשׁ לִפְעָמִים;
כְּשַׂלְמָה נְשִׂיאֵי גֶשֶׁם
עוֹטֶה, עָבִים נִזְעָמִים!

יָבֹא רוּחַ מְטַאֲטֵא,
יְפַזֵּר אֶת הָעֲנָנִים;
כְּדַרְכּוֹ יִדְרוֹךְ שֶׁמֶשׁ,
כְּבַצָּהֳרַיִם יָאֵר פָּנִים!

עֲלִיַּת נְשָׁמָה

יָרוּץ כֹּכָב אֱלֵי כֹּכָב,
יַחְדָּו יֵעָלְמוּ בְּתוֹךְ עָב,
בְּחֵיק אֲפֵילַת הָעֲנָנָה,
הַמַּחְפִּירָה פְּנֵי הַלְּבָנָה!
שָׁם יִתְאַחֲדוּ בִּנְשִׁיקָה
שֶׁל הָאַהֲבָה הָעַתִּיקָה,
וְנִגְלָה לָמוֹ רֹאשׁ הַסִּבָּה,
רָז הַטָּמִיר, סוֹד הַחִבָּה!

כֹּכָב אֱלֵי כֹּכָב עָף
בַּעֲקֵבוֹ עָלָה, צָף
נָתִיב בָּהִיר, שְׁבִיל הֶחָלָב,
וּמֵהוֹדוֹ אָצַל עָלָיו
לִוְיַת חֵן, בְּרַק מְאוֹרוֹת,
רִשְׁפֵּי זִיקִים, רְסִיסֵי אוֹרוֹת;
וַיָּרוֹנוּ אַחַר, אַחַר,
כֹּכְבֵי לַיְלָה, כֹּכְבֵי שָׁחַר!

יַבִּיט כֹּכָב עַל הָאֲדָמָה,
„מֵאָדָם", יַגִּיד, „אֲנִי הַנְּשָׁמָה!
בִּהְיוֹתִי אֱנוֹשׁ, בְּמַחֲשַׁכִּים
אָז יָשַׁבְתִּי, וּמִמַּעֲמַקִּים,
מִגֵּו כִּלְאִי, הֶעֱלָנִי
שַׂר הָרוּחוֹת, וּגְאָלָנִי;
וּבַמְּרוֹמִים, מֵעַל לֶעָבִים,
אֶתְהַלֵּךְ, כֹּכָב אֶת כֹּכָבִים!"...

יֵאוּשׁ

(1912)

אוּמְלָל אָנֹכִי, אוֹבֵד מֵעוֹדִי,
דַל חֶלְקִי בַתֵּבֵל הַבְּרוּכָה;
מְנוּחָה חָסַרְתִּי בְּאֶרֶץ נוּדִי,
חֲמַת אֵל וזַעַם עָלַי שְׁפוּכָה!

זֶה לִי חֲמִשִּׁים שָׁנָה וּשְׁתַּיִם
מִיוֹם צֵאתִי מִבֶּטֶן לְעָמָל,
הֲיָדַעְתִּי טוֹב, עוֹנֶג הַחַיִּים
יוֹם אֶחָד בְּחַסְדוֹ עָלַי גָּמָל?

שְׁנוֹת יְמֵי חֶלְדִי בַתּוֹהוּ הָלָכוּ
וְעַל פְּנֵי עִקְבוֹתָן נִכָּרוּ;
כָּשַׁל כֹּחִי וִיצוּרַי רָפוּ,
וְחוּשַׁי כוּלָּהֶם בִּי נֶעְכָּרוּ!

אַיֵּה שְׁאוֹן הַתֵּבֵל וַהֲמוֹנָהּ,
אֵי גִּיל וְשָׂשׂוֹן, שִׂמְחַת הַחַיִּים?
הֲפָתְחָה הָאָרֶץ קֶבֶר גְּרוֹנָהּ,
וַתִּבְלַע הַיְקוּם תַּחַת שָׁמַיִם?

חַיִּים יְצוּרֵי הָאֲדָמָה כֻּלָּם,
הַטֶּבַע דַּרְכָּהּ לֹא שָׂרְכָה;
מְאוֹרוֹת שָׁמַיִם יָהֵלּוּ בְּהִלָּם
וּבְנֵי אָדָם עוֹשִׂים בַּמְּלָאכָה.

וְלִי אֵין חֵפֶץ בְּזוֹהַר הָרָקִיעַ,
לֹא לִי הוֹד הַכֹּכָבִים;
עָלַי תִּפְאַרְתָּם אֵיךְ אָרִיעַ,
וּשְׁמֵי חַיַּי הִתְקַדְּרוּ בֶּעָבִים?

סְבִיבִי אַךְ שַׁמָּה וּשְׁאִיָּה,
אֲנַשֵּׁשׁ כְּעִוֵּר וְאֵין לוֹ עֵינַיִם;
כְּאִישׁ אֲשֶׁר נַפְשׁוֹ לֹא חַיָּה
אֶתְהַלֵּךְ, לָמָּה לִי חַיִּים?

בְּאַחֲרִית הַיָּמִים

וּבְאַחֲרִית הַיָּמִים,
בְּאַחֲרִית יָמֶיךָ,
בֶּן אָדָם, אָז קָמִים
מַכְאוֹבִים עָלֶיךָ!
כִּגְשָׁמִים נִזְעָמִים
אֶת חַדְרֵי נַפְשֶׁךָ
שָׁטוֹף יִשְׁטוֹפוּ,
וְאֶת גּוּפְךָ יִגְרוֹפוּ
לִתְהוֹמֵי הָאַיִן!
וְכָבְתָה הָעַיִן,
וְכָבָה הָאוֹר,
וַיֶּהְדַל מְקוֹר
מוֹצָא הַמַּיִם,
וְאָפְסוּ הַחַיִּים!

* * *

וְכִכְלוֹת הַכֹּל...
כִּבְלוֹעַ הַשְּׁאוֹל,

בֶּן אָדָם, עוֹלָמְךָ;
הָאֲדָמָה אֶת דָמְךָ
כִּי לָקְקָה, מָצָצָה,
וְהָאָרֶץ הִתְפַּלָּצָה,
נָמְקָה תַחְתֶּיךָ...
קוֹל מֵאַחֲרֶיךָ
יִקְרָא: „הַגִּידָה
אֶת פֶּשֶׁר הַחִידָה!
לַחַיִּים, מַה יִתְרוֹן,
לַמָּוֶת מַה פִּתְרוֹן?"
וְאָבַד הַהֵד, וְעוֹד
לֹא נִגְלָה הַסּוֹד!

אֵלִי, אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי?

„אֵלִי, אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי?"
יְמָרֵר בִּבְכִי יִשְׂרָאֵל הֶעָנִי!
יִשְׁאַל לְתוֹמוֹ יַעֲקֹב אִישׁ תָּם:
לָמָּה מִכָּל עַם וָעָם
נִפְלֵינוּ, אֲנִי וּבֵיתִי?
הֲלֹא מִנְחָה לְעֵשָׂו הֵבֵיאתִי,
מַתָּנוֹת נָתַתִּי לְלָבָן,
לֶאֱדוֹם, רוֹמָא וְיָוָן;
לִבְנֵי קְטוּרָה וּלְיִשְׁמָעֵאל,
כִּי יְדַבְּרוּ שָׁלוֹם אֶל יִשְׂרָאֵל;
וְלָמָּה הִתְעַמְּרוּ בָנוּ לְהִשְׁתַּעְבֵּד,
לְהַשְׁמִיד „לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד?"

„אֵלִי, אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי?"
יְשַׁוֵּעַ הַמִּתְחַנֵּן, יְהוּדִי אָנִי!
וְאוֹתְךָ, אֵלִי, עָבַדְתִּי מֵעוֹדִי,
בְּכָל לְבָבִי, בְּנַפְשִׁי, בִּמְאוֹדִי!

לְמַעַנְךָ יָשַׁבְתִּי אֶל־עַקְרַבִּים,
וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל קִדַּשְׁתִּי בָּרַבִּים!
כִּי הֱסִיתוּנִי עוֹבְדֵי פְסִילִים
לִכְרוֹעַ בֶּרֶךְ לָאֱלִילִים;
כִּי שִׁחֲדוּנִי חַיִּים כֹּפֶר דָּתִי,
אֶל הַהֶרֶג הוֹצֵאתִי נִשְׁמָתִי!
וְעַל מַה זֶּה אֱלֹהַי שְׁכֵחָנִי,
„אֵלִי, אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי?"

וְחוֹדֵר הַקּוֹל לְחַדְרֵי שְׁחָקִים,
יְחוֹלֵל בַּמָּרוֹם רְעָמִים וּבְרָקִים!
יֵחַתּוּ שָׁמַיִם מֵהֲמוֹנָם,
תִּרְעַשׁ הָאָרֶץ מִשְּׁאוֹנָם!
יִתְפָּרְצוּ רוּחוֹת וּזְוָעוֹת,
עָבֵי עָבִים יָרִיקוּ דְמָעוֹת
מֵאוֹצַר הַגְּשָׁמִים, מֵחֵיק הַנֹּאד
עַל הֶחָמָס וְעַל הַשֹּׁוד,
עַל הַהֶרֶג וְעַל הָרֶצַח,
עֲלֵי בְכִית עַם הַנֶּצַח,

בְּקָרְאוֹ בַצָּרָה „הַצַּר הֲדִימָנִי";
אֵלִי, אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי?"

* * *

אַחַר הָרַעַשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה
יִשָּׁמַע, לֵאמֹר: "תְּפִלָּתְךָ הַזַּכָּה,
יִשְׂרָאֵל, בְּאָזְנַי עָלָתָה;
חָלִילָה לָאֵל מֵעֲשׂוֹת עַוְלָתָה!
הֲלֹא עִמְּךָ הָיִיתִי בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
וּלְפָנַי נִגְלוּ כָּל הַקּוֹרוֹת
אוֹתְךָ, בֶּן אוֹנִי, מֵאָז וְעַד עָתָּה;
יִסַּרְתִּיךָ, כִּי בְחִירִי אָתָּה!
אַל תֹּאמַר, עֲזַבְתִּיךָ יִשְׂרָאֵל,
חֲבִי כִמְעַט רֶגַע וְתִגָּאֵל!
קְרָא בְגָרוֹן: אֱלֹהַי נִחַמְתָּנִי!
„אֵלִי, אֵלִי לֹא עֲזַבְתָּנִי!"

הַרְרֵי צִיּוֹן

—

אֶל הֶהָרִים, אֶל הֶהָרִים
הַכְּחוּלִים, הַנֶּאֱדָרִים;
אֶל גָּבְהֵיהֶם הַנִּשָּׂאִים,
הַמּוּפָזִים, הַמְתוּלָעִים
מִזְּהַב קַרְנֵי אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ,
בְּבוֹא בֹקֶר, כִּי בָא אֶמֶשׁ;
אֶל מְרוֹמָם נַפְשִׁי כָלְתָה,
מִי יִתֵּן אֵבֶר לָהּ וְעָלְתָה
עֲלֵי בָמְתֵי הוֹד רָאשֵׁיהֶם,
חוֹפְפָה שְׁכִינַת אֵל עֲלֵיהֶם!

אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים,
לְהַרְרֵי צִיּוֹן וַעֲבָרִים:
שָׁם הַלְּבָנוֹן בְּשֶׁלֶג עוֹלָמִים
יָרִים רֹאשׁוֹ לִשְׁמֵי רָמִים;
וּמִבֵּין רוֹחַב כְּתֵפָיו,
מִנִּי נִקְרַת צוּרָיו, כֵּפָיו

מַיִם חַיִּים וּטְהוֹרִים
נוֹזְלִים, נוֹזְלִים כְּחוּטֵי אוֹרִים,
לְהַפְרִיחַ כִּכָּר, תֵּל –
אַדְמַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל;

אֶשָּׂא עֵינַי מֵהֲלוֹם
אֶל הֶהָרִים אַךְ בַּחֲלוֹם־
חֶזְיוֹן לַיְלָה רָאִיתִי אוֹתָם,
בָּרוּחַ עַפְתִּי עַל גִּבְעוֹתָם!
הַרְרֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם!
לוּא כַּיּוֹנָה לִי כְּנָפַיִם,
אָעוּפָה, אֶשְׁכּוֹן עַל גַּבּוֹתָם,
אֲנַשֵּׁק וַאֲחַבֵּק אוֹתָם!
גּוּשָׁם עָפָר לִי אַבְנֵי חֵן,
גִּבְעוֹת צִיּוֹן הִנָּן הֵן!!

חֲזוֹן לַיְלָה

מִן הַמַּעֲרָב אָתָא לַיְלָה,
מְנִי יַם כְּדַם אֲדַמְדָם,
חַכְלִיל תּוֹלָע מִזְּהַב שֶׁמֶשׁ,
מוּצָק עַל כַּנְפֵי הַשַּׁחַק,
בַּעֲרוֹב הַיּוֹם!

וּלְאַט לְאִטִּי יָבֹא לַיְלָה;
כְּגַנָּב בַּסֵּתֶר, בְּהֵחָבֵא,
מֵחוּר הָאוֹפֶל יַגִּיחַ;
בַּחֲשֵׁכָה, בְּמַעֲטַת הָעֲלָטָה
יִצְעַד צָעַד!

וְהַכֹּכָבִים בִּמְסִלּוֹתָם
הָלוֹךְ יֵלְכוּ אַף יָצִיצוּ
מִבֵּין חֲרַכֵּי הָרָקִיעַ;
וְלוֹבֶן פְּנֵי הַלְּבָנָה יַלְבִּין
שְׁמֵי הַתְּכֵלֶת!

וְנוֹגַה אוֹרוֹ הַיָּרֵחַ
לִפְעָמִים עַל אֶרֶץ יַשְׁלִיךְ;
נָגְהוֹ אוֹר כֵּהֶה, רַק וְחָלָשׁ,
מְכֵּה חִוָּרוֹן, שֶׁצִּלּוֹ
מַרְבֵּה צְלָלִים!

וַעֲנָנִים כִּסּוּ שָׁמַיִם,
קָדַר בַּמָּרוֹם הַסַּהַר;
גַּם יָלִיט פָּנָיו הַחֹשֶׁךְ
בְּאַדֶּרֶת דְּמָמָה חֲרִישִׁית,
מַחֲרִישׁ לָיִל!

עֵינֵי אָדָם אֲחוּזוֹת, סְגוּרוֹת
בְּמוֹסְרֵי עוֹז חֶבְלֵי הַשֵּׁינָה;
וְלִבּוֹ עֵר, יִרְאֶה הַבֵּיוָן
פָּתוּחַ לְנֶגֶד הַהֵיכַל,
מִכְלוֹל הַחֲלוֹם!

* * *

וּבִנְפוֹל עַל אִישׁ תַּרְדֵּמָה,
בְּשָׁכְבוֹ עַל עַרְשׂוֹ בַּלֵּילוֹת
תֶּחֱזֶ עֵינוֹ הַשְׁתּוּמָה
זָרוֹת לֹא שְׁזָפַתָּם
עַיִן רוֹאָה!

בְּלוּלִים יַעֲלוּ הַחֶזְיוֹנוֹת,
אֵין סֵדֶר, אֵין מִשְׁטַר לָמוֹ;
אֵשׁ וּמַיִם יִתְלַכָּדוּ
וְעַל שְׂדֵה הַקִּמְשׁוֹנִים יִפְרַח
גַּן הָעֵדֶן!

וּבְרַק שְׁלַל הַצְּבָעִים, תְּכֵלֶת
אַרְגָּמָן, תּוֹלַעַת שָׁנִי;
וְזִיו טוֹהַר יִפְעַת הַפְּנִינִים
בַּמַּרְאָה יֵרָאוּ כְּבִמְאִירַת
אַסְפַּקְלַרְיָא!

וּבִמְעוּף הָעַיִן יַעֲבוֹרוּן
עַל פָּנָיו גֵּיא וְהַר, עִיר וּכְפָר,
גַּבְנוּנִים לְמִישׁוֹר יְרוּכָסוּ;
וּבַמִּדְבָּר לוֹ גַּל הַיָּם
יָסוֹל מְסִלָּה!

וּלְרַגְלָיו תֻּכּוּ קְהַל גּוֹיִם,
עֲדַת עַמִּים וּלְאֻמִּים שׁוֹנִים;
וְעַל מְדִינוֹת, עַל אֶרֶץ רַבָּה,
יִמְשׁוֹל מֶמְשַׁל רַב, כְּשַׁלְטָן
בְּכֶתֶר מַלְכוּת!

וּלִימִינוֹ נִצְּבָה שֵׁגָל,
אֵשֶׁת־חֵן, מַלְכָּה יְפֵהפִיָּה;
אֵלֶיהָ יִגַּשׁ לְחַבְּקֶנָּה
בִּזְרועוֹתָיו.....הִתְחַמָּקָה———
סָר הַחֲלוֹם!

דוּ־פַּרְצוּפִים

נָטֹף נָטְפָה הַטִּפָּה,
טִפָּה שֶׁל דְּיוֹ,
וּבְהִתְבַּקְעָה
נִשְׁתַּפְּכָה מְהֵרָתָהּ
וַתְּהִי לְנַחַל שׁוֹטֵף,
שָׁטוֹף וְעָבוֹר
עַד קְצוֹת הָאָרֶץ;
וּמִלֵּיחוֹ הַשָּׁחוֹר
יִשְׁאַף הָעֵט,
יַגִּיחַ אֶל קִרְבּוֹ
מַיִם מְאָרְרִים
וּמְתוּקִים גַּם יָחַד!...

מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ

(תהלים קי״ג, ג׳)

יִלְבְּנוּ פְּנֵי קָדִים,
אוֹר שַׁחַר בְּהִלּוֹ;
יוּלַד שֶׁמֶשׁ בֹּקֶר,
גֻּלַּת כֶּסֶף כֻּלּוֹ!

יַעַל רוּם מְרוֹמִים,
עַד חֶלְדֵי צָהֳרָיִם:
יַצְהִיל, יֵיטִיב פָּנִים
בְּזִיו־זְהַב אַפַּיִם!

יֶאְדְמוּ שְׁמֵי עֲרָבִים:
קְלַסְתֵּר פְּנֵי הַחַמָּה,
כִּנְטוֹתָהּ מַעֲרָבָה,
גֻּלָּה אֲדַמְדָּמָה!

* * *

יוּלַד יֶלֶד קָטָן
יוֹנֵק חֲלֵב שָׁדַיִם:
תִּינוֹק שַׁעֲשׁוּעִים,
יִנָּשֵׂא עַל כַּפָּיִם!

יִשְׂגֶּה מַעֲלָה מָעְלָה,
בָּחוּר כַּאֲרָזִים;
יָאִירוּ פְּנֵי הַנּוֹעַר,
בְּקַרְנֵי פָּז מוּפָזִים!

יִרְדּוֹף אֱנוֹשׁ קָדִים,
נָפְלוּ לוֹ חֲבָלִים
בַּמִּדְבָּר, בָּעֲרָבָה:
תַּחַת אוֹר — — צְלָלִים!

בַּקַּיִץ

יַגְשִׁים גֶּשֶׁם מִטְרוֹת כֶּסֶף
עַל־אַבְקַת זְהַב חוֹל־אֵין־סוֹף;
יַךְ הַבָּרָד חִטָּה, קָמָה,
יָשִׁית קָצִיר לְיָפִי הַנּוֹף!

רוּחַ הוֹמֶה עַל חֲלִילוֹ
יְצַלְצֵל קוֹל מְצִלְתָּיִם;
יִקְרָא בָּרָק אֶל הָרַעַם,
יַחְדָּו יִמְחֲאוּ כַפָּיִם!

נָעוּ, שָׁחוּ הָאֱלוֹנִים,
יְצַפְצְפוּ כָל עוֹף הַכָּנָף;
בְּמָחוֹל יְרַקְּדוּן הַר וָגֶבַע,
וְעַב־שֶׁמֶשׁ יָאִיר פָּנָיו!

נְיוּ יָרְק

נְיוּ יָרְק, עִיר רַבָּתִי עַמִּים,
קִרְיָה, הֲרַת שִׁפְעַת יַמִּים,
מְלֵאַת אוֹצָרוֹת, מָמוֹן קוֹרֵחַ,
עַל כָּל שַׁעַל, עַל כָּל אוֹרַח;
מַעְלָה, מַטָּה, אָחוֹר, פָּנִים,
כֶּסֶף, זָהָב, גַּם אֲבָנִים
יִקְרֵי עֵרֶךְ וּפְנִינֵי יָם
מַרְהִיבִים עֵינֵי כָּל הָעָם!

נְיוּ יָרְק, קִרְיָה רַבַּת עַמִּים,
עִיר יוֹשֶׁבֶת עַל חוֹף יַמִּים;
עוֹטָה שִׂמְלַת אוֹר וּצְלָלִים,
חֲבוּשַׁת עֲנָק, פְּאֵר מִגְדָּלִים!
צָעִיף לְרֹאשָׁהּ שְׁבִיב אֲבוּקָה,
מוֹרֶה דֶרֶךְ לִבְנֵי מְצוּקָה,
הַבָּאִים יוֹם יוֹם אֵלֶיהָ
לַחֲסוֹת בְּסֵתֶר כְּנָפֶיהָ!

נְיוּ יָרְק, עִיר חוֹבֶקֶת זָרִים,
בָּהּ גֵר כְּאֶזְרָח רֹאשׁוֹ יָרִים;
לְכָל הַקָּרֵב, לַבָּא עָדֶיהָ,
פָּתוֹחַ תִּפְתַּח שְׁעָרֶיהָ!
בָּהּ „יְרוֹקִים" יְצוֹהָבוּ,
עֲנִיִּים בְּתוֹכָהּ יְזוֹהָבוּ,
וַאֲשֶׁר תַּפְלִיט הָאֳנִיָּה,
הִיא לוֹ אֵם רַחֲמָנִיָּה!

אָכֵן קִרְיָה הִיא נִפְלָאָה,
עִיר כָּמוֹהָ לֹא נִמְצָאָה!
לִבָּהּ עֵר, לְעַפְעַפֶּיהָ
לֹא תִתֵּן שֵׁנָה, וְרַגְלֶיהָ
נָעוֹת, לֹא תַעֲמוֹדְנָה רֶגַע,
לֹא יַעַצְרֵן שָׂטָן, פֶּגַע!
שׁוֹאֶפֶת נְיוּ יָרְק בִּמְאוֹדָהּ
לַעֲבוֹדָה, לַעֲבוֹדָה!

בָּהּ כָּל הוֹלֵךְ עַל שְׁתַּיִם
מֵהַבֹּקֶר וְעַד עַרְבַּיִם,

וּמֵעֶרֶב וְעַד שַׁחַר עָלָה,
בְּחִפָּזוֹן וּבִבְהָלָה,
יָשׁוּם, יִשְׁרוֹק וַיְשַׁקֵּר,
יַעֲמִיק הַחְתֵּר וִינַקֵּר
בְּמִסְתָּרִים וּבֶהָמוֹן
אַחַר גִּלְלֵי הַמָּמוֹן!

*　*　*

נְיוּ יָרְק, יִזְרַח בְּהוֹד עָלַיִךְ
שֶׁמֶשׁ אַדִּיר, וּפָנַיִךְ
גַּם בַּלַּיְלָה בְּאוֹר יִצְהָלוּ!
וּבָנַיִךְ כֹּה יֶהֱבָלוּ
לִרְדּוֹף רַק אַחֲרֵי הַצֵּל,
וּמִשְׁתַּחֲוִים לֹא לָאֵל,
מֶלֶךְ עוֹלָם, כֹּל יוֹדֵעַ,
כִּי אִם לַדָּלָר, לַמַּטְבֵּעַ!!

נִיסָן וְחַג הַפֶּסַח בְּאַמֶרִיקָה

בָּרוּךְ בּוֹאֲךָ נִיסָן הַחוֹדֶשׁ!
חוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, חוֹדֶשׁ הָאָבִיב!
בָּרוּךְ רוּחֲךָ, רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ
בְּאָהֳלֵי יַעֲקֹב יִשְׁכּוֹן מִסָּבִיב!

בָּרוּךְ שִׁמְשֵׁךָ, שֶׁמֶשׁ הַגְּאוּלָּה,
שֶׁמֶשׁ הַחוֹפֶשׁ, שֶׁמֶשׁ הַדְּרוֹר!
יָצָא לִזְרוֹחַ עַל עַם סְגֻלָּה
בְּצֵאתָם מֵחֶשְׁכַּת מִצְרַיִם לָאוֹר!

וּבָרוּךְ אַתָּה בִּרְכַּת כִּפְלַיִם
חַג הַפֶּסַח בְּאֶרֶץ הַחוֹפֶשׁ!
אוֹרְךָ לָנוּ אוֹר שִׁבְעָתַיִם,
אוֹר הַחַיִּים, אוֹר הַנּוֹפֶשׁ!

אֵין מַפְחִיד וְאֵין מַפְרִיעַ,
אֵין דוֹרֵשׁ לַעֲלִילַת דָּמִים!
לָכֵן נָגִילָה, נָשִׂישׂ, נָרִיעַ,
בְּאֶרֶץ הַחֵרוּת, בְּחַג פֶּסַח תָּמִים!

אֶסְתֵּר

בְּיָמִים רִאשׁוֹנִים, בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה,
שׁוֹשַׁנַּת יַעֲקֹב פָּרְחָיָה הִפְרִיחָה;
וּלְכָל עָרֵי מַלְכוּת פָּרַס הַגְּבִירָה,
מֵהוֹדוּ וְעַד כּוּשׁ, שָׁרָשֶׁיהָ הִשְׁלִיחָה!

פְּרָחֶיהָ פִּרְחֵי הוֹד, נִטְעֵי נַעֲמָנִים,
עָלֶיהָ עֲלֵי חֶמֶד, עֲלֵי אֲרוּכָה;
וְרֵיחָהּ הַטּוֹב כְּרֵיחַ הַנִּצָּנִים,
כְּרֵיחַ הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ הַבְּרוּכָה!

הֲלֹא הִיא אֶסְתֵּר הַיָּפָה בַּנָּשִׁים,
הֲלֹא הִיא הֲדַסָּה הַנָּאוָה בַּמְּלָכוֹת;
הֲכִי קוֹרָא שְׁמֵךְ אֶסְתֵּר: סִתְרָה לַנְּגָשִׁים
הָיִית, וְלַחֲשׁוּכִים סַהַר בִּשְׁמֵי בְּרָכוֹת!

אוֹר מִקַּרְנֵי עוֹר פְּנֵי מָרְדְּכַי בֶּן יָאִיר,
מִמֶּנּוּ לָךְ קַרְנַיִם, יְהִי זִכְרוֹ בָּרוּךְ!
הוּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְאַתְּ אוֹרוֹ לְהָאִיר
חֶשְׁכַּת עַמֵּךְ יִשְׂרָאֵל בְּלֵיל אָרוּךְ!

אֵת שְׁמֵי עַם יִשְׂרָאֵל עֲנָנִים הֶחְשִׁיכוּ

לֹא אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם, פְּעָמִים אֵין סְפוּרוֹת,

שׂוֹנְאֵי בְּנֵי שֵׁם לְמוּלוֹ לָשׁוֹן הֶאֱרִיכוּ

מִנִּי אָז וְעַד עַתָּה וּמִדּוֹר דּוֹרוֹת!

גַּם יַד בּוֹ שָׁלְחוּ, יַד קָשָׁה וַחֲזָקָה,

וּלְחָיָיו בְּחֶרְפָּה מָרְטוּ בְּאֶגְרוֹף רֶשַׁע;

רַגְלָיו בַּסַּד שָׂמוּ, בְּמָתְנָיו מוּעָקָה,

וּמַה זֶּה וְעַל מַה זֹּאת, עַל לֹא חֵטְא וָפֶשַׁע!

„יֶשְׁנוֹ עַם אֶחָד", יֹאמַר בֶּן הַמְּדָתָא,

מְפוּזָּר וּמְפוֹרָד, אַךְ אֶחָד הִנֵּהוּ;

לֹא לָנוּ הוּא, אוֹיֵב מִמֶּרְחַק אָתָא,

וּבְקִרְבֵּנוּ הוּא עוֹשֶׂה זָר מַעֲשֵׂהוּ!

כְּהָמָן הָרָשָׁע כָּל חֲבֵרָיו הָרְשָׁעִים,

רוּחַ אֶחָד לָהֶם, יִשְׁתַּוּוּ בְּאַחַת,

אַךְ אוֹתָהּ הֵם מְבַקְשִׁים, וְאֶל זֶה בָּאִים,

לָבוֹז הָרְכוּשׁ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ לָקַחַת!

כָּל צָרָה וְהֹוָה מִיָּדָם בָּאַתְנוּ
וְאֵימַת הַמָּוֶת הִפִּילוּ עָלֵינוּ,
בְּכָל זֹאת חָיֹה נִחְיֶה, עוֹד לֹא מַתְנוּ
עוֹד בָּנוּ קִיְמָנוּ, לֹא נִכְחַד שְׁמֵנוּ!

כִּמְעַט אָמַרְנוּ נוֹאָשׁ, בָּא קִצֵּנוּ,
וְהִנֵּה יְשׁוּעָה קְרוֹבָה, נָסָה הַצָּרָה!
רֶגַע חָשַׁבְנוּ רָמָה יַד שׂוֹנְאֵנוּ,
שַׁקַמְתְּ לָנוּ אֶסְתֵּר לִמְלִיצָה יְשָׁרָה!

בְּרוּכָה אַתְּ אֶסְתֵּר, וּבָרוּךְ טַעֲמֵךְ,
מִנָּשִׁים בָּאוֹהֶל חֵן חֵן לָךְ לְמָנָה!
וּשְׁמֵךְ הַטּוֹב לַטּוֹב יִזָּכֵר בְּעַמֵּךְ,
בִּימֵי הַפּוּרִים, מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה!..

תִּשְׁעָה בְּאָב

וּכְפַעַם בְּפַעַם יִלָּחֵץ לְבָבִי,
יֶאֱנַק, יֶאֱנַשׁ כִּי גָדַל הַכְּאֵב!
וּכְצַר לִי אֶקְרָא: „אֵל אֱלֹהֵי אָבִי,
הֲלֹא תִשְׁלַח רְפוּאָה לְנִשְׁבְּרֵי לֵב"?
הֲלֹא תָשׁוּב תְּרַפֵּא הֲרִיסַת הַקִּיר
בְּקִרְיַת צִיָּה, יְרוּשָׁלַיִם הָעִיר!

וּכְשָׁנָה בְּשָׁנָה בְּתִשְׁעָה בְּאָב
יִגַּע עַד לִבִּי צַעֲקָתָהּ שֶׁל „אֵיכָה"
אֵיכָה כֹּה נָפְלוּ בִּימֵי הַקְּרָב
חֲלָלֶיךָ יְהוּדָה, מִבְחַר חֵילֶךָ?
„אֵיכָה" תִּזְעַק כָּל אֶבֶן בַּקִּיר
„אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד הָעִיר"!

וּכְגוֹדֶל הַצָּרָה, צָרַת חוּרְבָּן כִּפְלַיִם,
אוֹרֶךְ הַגָּלוּת, זֶה שָׁנִים אַלְפַּיִם,
גָּדְלָה הַתִּקְוָה, תִּקְוָתִי בַחַיִּים
כִּי לְעוֹלָם לֹא תָקוּם צָרָה פַּעֲמַיִם,
כִּי יָבֹא יוֹם נָקָם, נִקְמַת שִׁלּוּמִים
וְצִיּוֹן תְּנֻחַם מִשְׁנֵה נִחוּמִים!

תְּשׁוּבָה, תְּפִלָּה וּצְדָקָה

תְּשׁוּבָה, תְּפִלָּה, צְדָקָה בַּחֲנִינָה אֲמוּרוֹת,
שָׁלֹשׁ אֵלֶּה הַתֵּבוֹת נִשְׁלָבוֹת, קְשׁוּרוֹת
אַחַת לְאַחַת בִּתְפִלָּה וְרִנָּה
עֵת לֵאלֹהָיו יִשְׂרָאֵל יַעֲרֹךְ תְּחִנָּה!

תְּשׁוּבָה יַעֲשֶׂה טֶרֶם יְבַקֵּשׁ סְלִיחָה,
תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה מִלֵּב וְלֹא בְשִׂיחָה!
דֶּרֶךְ עִקֵּשׁ יַעֲזֹב, אָרְחוֹת מְרֵעִים
לְהִתְהַלֵּךְ בְּמֵישָׁרִים אֶת תְּמִים־דֵּעִים!

וּמִי כְּעַם יִשְׂרָאֵל יֵדַע תְּפִלָּה?
מִי כָמוֹהוּ יִתֵּנֶה שֶׁבַח וּתְהִלָּה?
הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב שְׁחָקִים קוֹרֵעַ
קוֹל תְּפִלָּתוֹ עוֹלָמוֹת בּוֹקֵעַ!

וּבְצִדְקָתְךָ יְשֻׁרוּן עַל כֹּל הִגְדַּלְתָּ,
מִכָּל־עָם עֲשׂוֹת צֶדֶק הִשְׂכַּלְתָּ,
צִדְקַת עַם נָבוֹן צְדָקָה נְבוֹנָה,
צְדָקָה שֶׁל חֶסֶד, צְדָקָה נְכוֹנָה!

טוֹבָה תְשׁוּבָה אַף יָפָה תְפִלָּה
וְעַל כֻּלָּן צְדָקָה לָהּ נָאוָה תְהִלָּה
וּתְהִלָּתָהּ יְסַפֵּר פִּי עַם סְגוּלָּה
לֹא אַךְ בְּמִלָּה כִּי גַם בִּפְעוּלָּה!

לָכֵן יְרַחֲמֵהוּ גַם הוּא עוֹשֵׂהוּ,
סָלֹחַ יִסְלַח לוֹ אֵל יוֹצְרֵהוּ,
כָּל חֵטְא וָפֶשַׁע עָוֹן וַעֲבֵירָה,
בַּעֲבוּרָם יַעֲבִיר אֶת רוֹעַ הַגְּזֵירָה!

בַּכּוֹר

נַפְשִׁי, נַפְשִׁי לָמָּה קוֹדֵר תִּתְהַלָּכִי?
מַה זֶּה תִּשְׁתּוֹחֲחִי, לָמָּה רוּחֵךְ נֶעְכָּרָה?
לָמָּה כְּנַחַל בִּדְמָעוֹת תִּשְׁתַּפָּכִי,
מַה לָּךְ פֹּה, בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה?

נַפְשִׁי, נַפְשִׁי לָמָּה בָּרִיחַ וּדְלָתַיִם
יַעַטְרוּךְ מִסָּבִיב כְּחוֹמָה נְצוּרָה?
תֶּהֱמִי, תְצַפְצְפִי כְּצִפּוֹר כְּנָפַיִם,
כְּיוֹנָה בִּכְלוּב תְּפוּשָׂה, צְרוּרָה?

בַּכֶּלֶא הוּשַׁמְתְּ אֶת שׁוֹדְדֵי לַיִל
לִשְׁאוֹף רוּחַ קֶטֶב, צַחֲנָה וּבָאְשָׁה?
וּלְרֹאשֵׁךְ שׁוֹמְרִים, אַנְשֵׁי הַחַיִל,
יַפִּילוּ אֵימִים עָלַיִךְ בְּרוּחָם הַקָּשָׁה?

וּמַה עָוֶל עָשִׂית לָדַעַת אָבִיתִי,
נַפְשִׁי, הִתְוַדִּי הַחֵטְא, הָעֲבֵירָה?
„יָשָׁר פָּעֳלִי, רַע לֹא עָשִׂיתִי,
שְׁמַע נָא קוֹרוֹתַי, הַאֲזִינָה וַאֲדַבֵּרָה"!

בַּהֲרוֹת אִמִּי וַתֵּלֶד לְאָבִי בֶּן זָכָר,
וַיִּמָּלֵא אוֹר שָׂשׂוֹן כָּל הַבָּיִת!
„כִּי כֵן יְבוֹרַךְ גֶּבֶר, בָּנִים שָׂכָר"
יֶלֶד נֶחְמָד וְנָעִים כִּשְׁתִיל זָיִת!

הָעִיר בָּהּ נוֹלַדְתִּי קְטַנָּה הִנֶּהָ
קוּפְאָה עַל שְׁמָרֶיהָ עַל „אֶרֶץ פִּיחַ" (רוּם)
שָׁם קִנְּנָה הַחֲסִידָה, דָּגְרָה בֵּיצֶיהָ
וַתַּפְלִיט חֲסִידִים כְּעֵשֶׂב וָשִׂיחַ!

וּבְטֶרֶם יֵדַע הַנַּעַר הֵטִיב אוֹ הָרֵעַ,
הַחֲסִידָה בִּכְשָׁפֶיהָ בְּרִשְׁתָּהּ תִּמְשְׁכֵהוּ;
לְגַרְגְּרוֹתָיו עֲנָק מֵהָרַבִּי „קָמֵיעַ",
וּבְהַבְלֵי הֲבָלִים חַתֵּל תְּחַתְּלֵהוּ!

גַּם עָלַי שָׂמָה עֵינָהּ הַקּוֹסֶמֶת
וַתְּהִי לִי לְמֵינֶקֶת וּלְאוֹמֶנֶת;
בְּחֵיקָהּ אוֹמַנְתִּי, מִיָּדָהּ לִי הַחוֹתֶמֶת
בְּרִיתִי אִתָּהּ לִהְיוֹת נֶאֱמֶנֶת!

וָאֶתְחַסָּד עִם חֲסִידִים וָאֶלְמַד דַּרְכֵּמוֹ
וָאֶשְׁתְּ לְשֵׁם שָׁמַיִם וָאֶקְרָא „לְחַיִּים“!
גַּם נַפְשִׁי חֵרַפְתִּי בְּהִתְבּוֹלְלִי בֵּינֵימוֹ
לַחֲטוֹף כְּחֶתֶף מִן הַקְּעָרָה „שִׁירַיִם“

בַּגּוֹלָה הָלַכְתִּי לְשֵׁמַע שֵׁם אִישׁ הַמּוֹפֵת,
לִרְאוֹת פָּנָיו בְּשַׁבָּת, מוֹעֵד וָחוֹדֶשׁ;
לִשְׁמוֹעַ דְּבָרָיו, אִמְרֵי צוּף וָנוֹפֶת,
נִכְסוֹף נִכְסַפְתִּי, וְלִרְאוֹת דַּרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ!

וָאֲסַפֵּר מוֹפְתָיו לִרְאוֹתָם לֹא זָכִיתִי,
רַק לְלַמֵּד לְשׁוֹנִי דַּבֵּר „מַעֲשִׂיּוֹת“,
לְאַט לְאַט וָאֲאַמִּין, בְּעֵינַי חָזִיתִי
הַצַּדִּיק מְתַקֵּן לַנְּשָׁמוֹת „עֲלִיּוֹת“

וָאֶשְׁמוֹר בְּרִיתִי כָּל עוֹד עִוֵּר הָיִיתִי
וּלְהָפְרוֹ לֹא חָשַׁבְתִּי, לֹא פִּלַּלְתִּי!
אַךְ נִפְקְחוּ עֵינַי וְאוֹר דַּעַת רָאִיתִי,
נִתַּקְתִּי מוֹסְרוֹתַי, וְאֶת בְּרִיתִי חִלַּלְתִּי!

שִׂית הַחֲסִידָה הֲסִירוֹתִי מֵעֲטוּף גֵוִי,
שְׂעַר רֹאשִׁי לֹא גִלַּחְתִּי, פֵּאוֹתַי קִצַּרְתִּי;
כִּחַשְׁתִּי בְּאוֹתוֹת „אַבְרָהָם" וּבְמוֹפְתֵי „ר' לֵוִי"
וְלַנִּשְׁאָר מִפִּיהֶם לֹא עוֹד שָׁמָרְתִּי!

עוֹד חֲטָאָה גְדוֹלָה חָטָאתִי,
לְסַפְּרָנָּה תְּסַמֵּר שְׂעָרֵי מִפָּחַד!
לָשׁוֹן וְסֵפֶר בִּשְׂפַת „גוֹיִם" קָרָאתִי,
וָאֲטַמֵּא נִיבֵי הַמּוּרָם מִכֻּלָּם יָחַד!

שָׁמְעָה הַחֲסִידָה וַתִּרְגַּז בְּסֵתֶר אָהֳלָהּ
וַתָּשֶׁת עֵצוֹת לַעֲשׂוֹת בַּכּוֹפֵר נְקָמָה;
לֹא אָרְכוּ הַיָּמִים וְנִרְאָה פָּעֳלָהּ
וַעֲלִילַת שָׁוְא עָלַי הַמְכַשֵּׁפָה שָׂמָה!

לֵאמֹר: עָשִׂיתִי חוֹזֶה עִם גַּנָּבִים
וָאֶגְנֹב מִבֵּית הַתְּפִלָּה סִפְרֵי הַתּוֹרָה;
וַתִּשְׁרוֹק בְּפִיהָ לִמְתֵי רְהָבִים,
וַיִּסְחָבוּנִי סָחוֹב, וְהִשְׁלֵךְ אוֹתִי הַבּוֹרָה!

וּפֹה אֵשֵׁב וְאֶשָּׂא גוֹרָלִי בִּדְמָמָה
עֲדֵי תִפָּתַחְנָה הַדְּלָתַיִם;
וְצִדְקָתִי תֵּצֵא כְּנוֹגַהּ בָּרָמָה,
וְאָשׁוּב לִרְאוֹת בְּאוֹר הַחַיִּים!

מֶה־תַּם־אוֹר־פָוִית
(Metamorphosis)

מֵאַנְגְלִיָה
רַסִּיָה בָּאתִי.
וּמֵעִיר אַרְכַנְגֶל
מִיל מֵאָה וּמֵאָה
לְלֵב הָאָרֶץ
בְּרֶגֶל הָלַכְתִּי.
מוּזְשִׁיק אֶת מוּזְשִׁיקִים,
חוֹבֵק אַשְׁפַּתּוֹת כָּמוֹהֶם
הָיִיתִי, וּלְבָבָם נֶאֱמָן
לֵאלֹהִים וְאָדָם מָצָאתִי!
וְאָשׁוּב, אִישׁ־רוּס,
אַנְגְלִיָה!...

(מאנגלית)

בַּחֲלוֹם חֶזְיוֹן לָיְלָה

עַל מִשְׁכָּבִי בַלֵּילוֹת נָדְדָה שְׁנָתִי,
בִּקַּשְׁתִּי תְנוּמָה וְלֹא מְצָאתִיהָ;
חֶזְיוֹנֵי לַיְלָה עָלוּ מִטָּתִי
וַיַּרְאוּנִי תְמוּנוֹת מֵאֶרֶץ נְשִׁיָּה!

תְּמוּנוֹת זָרוֹת, צוּרוֹת אֲיוּמוֹת
כִּתְּרוּנִי מִסָּבִיב וַיַּרְגִיזוּ מְנוּחָתִי;
הֲמוֹן שֵׁדִים וּשְׂעִירִים וּשְׁאוֹן מְהוּמוֹת
יַחְדָו הִתְלַכְּדוּ לְהַגְדִיל פַּחֲדָתִי!

אַחַת לְאַחַת הַתְּמוּנוֹת נָשְׂאוּ כַנְפֵיהֶן
וַיָּעוּפוּ לָמוֹ, לֹא יָדַעְתִּי אָנָה;
שְׁמוּרוֹת עֵינַי סָגְרוּ עַפְעַפֵּיהֶן,
וְחוּשַׁי בִּי עֲזָבוּנִי, וָאִישָׁנָה!

הֱקִיצוֹתִי, וְרוּחִי בְקִרְבִּי חֻבָּלָה,
וּלְבָבִי גַם הוּא כְּהוֹלֵם פָּעַם;
אֵימָתָה גְדוֹלָה עָלַי נָפָלָה
וַחֲרָדָה כְּבְיוֹם זַעַם וָרָעַם!

וְלָמָּה זֶה אִירָא, מַדּוּעַ נִדְהָמְתִּי?
מַה זֶה הַחֲרָדָה, וּמֶה הַבְּהָלָה?
חָזוּת קָשָׁה הָרְאֵיתִי, חֲלוֹם חָלַמְתִּי,
וּלְזִכְרוֹ תֹאחֲזֻנִי פַּלָּצוּת וְחַלְחָלָה:

בַּחֲלוֹמִי, וַאֲנִי בְתוֹךְ עַמִּי יָשַׁבְתִּי,
וְאֵת חֲבֵרַי, בְּנֵי גִילִי הִתְהַלַּכְתִּי;
לְכָל הֶגֶה מִפִּיהֶם קֶשֶׁב הִקְשַׁבְתִּי,
וּבְדַבְּרָם, נַחֲלֵי דְמָעוֹת שָׁפַכְתִּי!

שׁוֹד וָרֶצַח, הָהּ! נַעֲוֵיתִי מִשְּׁמוֹעַ,
הִרְבּוּ בְּעַמִּי יְדֵי זֵדִים אֲרוּרִים;
שֶׂה פְּזוּרָה יְהוּדָה חָשׁוּ לִבְלוֹעַ,
לְהַעֲלוֹתָהּ כָּלִיל, חַטַּאת כִּפּוּרִים!

וּמַה פִּשְׁעָם, שָׁאַלְתִּי, מֶה חַטָּאתָם,
לָמָּה זֶה רְדָפוּ בַגּוֹיִם חִנָּם?
אֵין רַע בְּעַמֵּנוּ, יְשָׁרָה פְּעוּלָּתָם,
אֲבָל, יַעַן כִּי יְהוּדִים הֵמָּה!

עוֹדָם מְדַבְּרִים, וְהִנֵּה הִקִּיפָה וְזָעֲקָה
אֶת כָּל רְחוֹבוֹת הָעִיר וּמִגְרָשֶׁיהָ;
נַאֲקַת שֶׁבֶר וְהוָֹה, יְלָלָה וּצְעָקָה
עָלְתָה בְּאָזְנַי מִכָּל חוּצוֹתֶיהָ!

הַכּוּ בַּיְהוּדִים, הַכּוּ אַל תַּחְמוֹלוּ,
הֵרִיעוּ שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל לִקְרָאתָם!
זָקֵן גַּם נַעַר בַּחֶרֶב יִפּוֹלוּ,
אִישׁ לֹא יִמָּלֵט אַךְ בְּהָמֵר דָּתוֹ!...

וּלְעֵינַי דַּם עַמִּי כְּמַיִם נִגָּרִים,
וְאֶנְקַת חֲלָלִים מִכָּל עֵבֶר נִשְׁמָעָה;
כָּשְׁלוּ וְנָפְלוּ בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים,
וְכִמְעַט עַד נַפְשִׁי הַחֶרֶב נָגָעָה

הַרְפּוּ מִמֶּנִּי! אַל הָמֵת תְּמִיתוּנִי!
מֵאֵימַת הַמָּוֶת לְרוֹצְחַי קָרָאתִי!
חוּסִי עָלַי, רַחֲמוּנִי, נָא רַחֲמוּנִי!
וּתְנִי לִי אֶת נַפְשִׁי כֹּפֶר דָּתִי!

מֵרֹאשׁ הַמִּגְדָּל יַכּוּ הַפַּעֲמוֹנִים
וַיְמַלְאוּ עִיר וּמְלוֹאָהּ בִּשְׁאוֹנָם ;
לְבֵית הַתְּפִלָּה יְרוּצוּן הֲמוֹנִים,
חֲרָבוֹת בְּיָדָם, וְרוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם !

וְהַבַּיִת מָלֵא אֲנָשִׁים מִבְּנֵי הָעֲרֵלִים,
וְאָנֹכִי בְתוֹכָם לְכַחֵשׁ בֶּאֱמוּנָתִי ;
וּכְהֲרִימִי קוֹלִי לְהוֹדוֹת בְּמַקְהֵלִים,
וְהִנֵּה אִמִּי הַמֵּתָה לִקְרָאתִי !

דוֹם נָבָל, קָרְאָה, יְצוּר תּוֹלֵעָה וְרִמָּה,
וְהִשָּׁמֵר מֵחֲטוֹא לֵאלֹהֵי אֲבוֹתֶיךָ !
אֲמִיתְךָ לְעֵינֵי טֶרֶם עֲשׂוֹתְךָ זִמָּה
לְבָשְׁתְּךָ וּלְבוֹשֶׁת בְּנֵי אִמֶּךָ !

וּכְדַבְּרָהּ חִבְּקוּנִי זְרוֹעוֹת שְׁתַּיִם
וְאֶצְבְּעוֹתֵיהֶן מַחֲנֵק לְצַוָּארִי שָׂמוּ ;
עוֹדֶנִי מְפַרְפֵּר בֵּין מָוֶת וְחַיִּים,
הֱקִיצוֹתִי, וְחֶזְיוֹנַי עָפוּ, נֶעֱלָמוּ !...

בְּדִידוּת

(בעקבות עללא ווהיללער ווילקאָקס)

בְּשִׂמְחָתְךָ, אֱנוֹשׁ, יִתְעָרֵב
גַּם זָר, וּלְבַדְּךָ תִּשָּׂא הַפֶּגַע;
הָעוֹלָם הֶעָתִיק מִמְּקוֹמוֹ לֹא יַעֲתִיק
הַיָּגוֹן, הַשִּׂמְחָה עֲדֵי רָגַע!
כִּי תָשִׁיר יִפְצְחוּ הָרִים
רִנָּה, אֶנְחָתְךָ כַּמּוֹץ עֲבָרָה,
לְקוֹל מְצִלְתַּיִם, הַהֵד יַךְ כַּפַּיִם,
בָּדָד יָשְׁבָה הַצָּרָה!

לִצְחוֹק חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים,
הַדְּאָגָה, מִי יְשִׂיחֶנָּה?
בִּמְלוֹא הַקַּב, יֵשׁ לְךָ רַב,
הַמְּאֵרָה, מִי יְשׁוּרֶנָּה?
בַּטּוֹבָה תִּתְרוֹעֵעַ אֶת רֵעִים,
בָּרָעָה, יָנוּסוּ מִפָּנֶיךָ!
מִמַּעַיְנֵי הַצְלָחָה, יִשְׁתּוּ בְּרָכָה
כּוֹס רַעַל תִּשְׁתֶּה לְבַדֶּךָ

אֶת אַחִים תֵּשֵׁב לִלְחוֹם
צַמְתָּ, אַךְ נַפְשְׁךָ עִנִּיתָ;
כִּי עָשַׁרְתָּ, לֹא חָסַרְתָּ,
עָנִי לַמֵּת שֻׁוֵּיתָ!
בְּחַדְרֵי מַשְׂכִּיּוֹת יִתְהַלְּכוּ
שָׂרִים וְשָׂרוֹת לִרְוָחָה,
אַךְ אִישׁ וָאִישׁ, לְבַדּוֹ חִישׁ
יַעֲזֹב אֶת עֵמֶק הַבָּכָא!

לְזִכָּרוֹן

(על מות המשכיל, גבר עמיתי, דוד אפּאטהעקער הנודע
בכתביו החדודים בז׳רגון)

„דוֹר הוֹלֵךְ, חִישׁ מַהֲלָכוֹ
„וְדוֹר בָּא, עָף וְאֵינֶנּוֹ!
„דוֹר יֵלֵךְ, הָלוֹךְ וּבָכֹה,
„רוּחַ בֶּאֱנוֹשׁ, גָּז בְּעוֹדֶנּוּ
„קְצַר יָמִים; גַּם דָּוִד רִיקֵּחַ
„חַיִּ, וְעַתָּה אָבָק פּוֹרֵחַ!

(על מות גבר עמיתי הסופר המצוין גרשון ראזענצווייג ז"ל)

„עֲנַף־שׁוֹשַׁנִּים" בְּחַיֶּיךָ נִקְרֵאתָ
וּלְעַמְּךָ בִּכּוּרִים בַּטֶּנֶא הֵבֵיאתָ,
עֲלֵי חֶמֶד, מֶתֶק הַתּוֹרָה,
צוּף דְּבַשׁ מִכַּוֶּרֶת „הַדְּבוֹרָה!"

וּתְמוּרָתָם לֹא מְאוּמָה
לָקַחְתָּ מֵהוֹן הָאוּמָּה!
כֹּחֲךָ וְרַעֲיוֹנוֹתֶיךָ חִנָּם
לְעַמְּךָ נְתוּנִים הִנָּם!

וּבְמוֹתְךָ יְחִידֵי אֲנָשִׁים
לִוּוּךָ, דַּלִּים וְרָשִׁים!
עָנִי בַּחַיִּים, נֶחְשַׁבְתָּ כַּמֵּת,
וּכְבוֹא עִתְּךָ, מַתָּ בְּלֹא עֵת!...

ירחים אחדים לפני נפלו למשכב שממנו לא קם, גרשון ראזענצווייג,
כשמוע בתי שרה מנגנת, שר:

נַגְּנִי נָא, שָׂרָה, נַעֲרָה יְפֵהפִיָּה,
נַגְּנִי נָא לִי עַל פִּי הַנֵּבֶל!
דַּי לִי דַּי בְּשׁוֹשַׁנָּה אַחַת פּוֹרִיָּה,
בָּעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ מָלֵא אֵבֶל!

שַׁבָּת מַלְכְּתָא

(בעקבות היינריך היינע)

יְסוּפָּר בְּסִפּוּרֵי קַדְמוֹנִים
מִבַּעֲלֵי אוֹב וְיִדְּעוֹנִים,
מֵחַרְטוּמִים, בִּקְסָמִים בְּיָדָם,
הָפְכוּ לְחַיָּה תִּפְאֶרֶת הָאָדָם!

וּלְפְעָמִים הִנֵּה גַּם קָרָה,
רוּחַ הַכִּשּׁוּף כִּי סָרָה,
כִּי יֶחֱלַשׁ כֹּחַ הַלְּחִישָׁה,
וַתְּהִי הַחַיָּה לִילוּד אִשָּׁה!

וַיְהִי הַיּוֹם, וַיִּקֶר מִקְרֵהוּ,
כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ,
בֶּן הַמֶּלֶךְ, בְּעָרְגוֹ עֲגָבִים
נִתְקַסֵּם לִיצוּר הַכְּלָבִים!

לְבֶן הַמֶּלֶךְ כִּנּוֹרִי אָעִירָה,
אֵלֶיךָ, יִשְׂרָאֵל אָשִׁירָה!
גּוֹרָלוֹ גּוֹרָלְךָ, לַכֶּלֶב נֶהְפַּכְתָּ,
כָּמוֹהוּ הַחוּצָה הָשְׁלַכְתָּ!

הִנֵּה וָהֵנָּה, בִּימֵי הַחוֹל,
יָרוּץ יִשְׂרָאֵל, יִשָּׂא בְעוֹל,
יִסְבּוֹל מֵעָקַת הַכְּלָבִים,
מִלַּעַג בָּנִים שׁוֹבָבִים!

אַךְ כְּבוֹא יוֹם שִׁשִּׁי, בָּעֶרֶב,
לַכִּשּׁוּף יֵאָמַר: הֶרֶף!
בֶּן הַמֶּלֶךְ יָשׁוּב לִדְמוּתוֹ,
יִלְבַּשׁ בִּגְדֵי הוֹד כְּסוּתוֹ!

יִתְהַלֵּךְ כְּאִישׁ בְּקוֹמָה זְקוּפָה,
מִבָּבוֹת עֵינָיו הַצַּחוֹת שְׁקוּפָה
חֶדְוַת נֶפֶשׁ, שִׂמְחַת בֵּן חָבִיב,
הַשָּׁב מִמֶּרְחָק אֶל בֵּית אָבִיו!

„שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם, שַׁעֲרֵי זוֹהַר!
אָהֳלֵי יַעֲקֹב, מִשְׁכְּנוֹת טוֹהַר!"
יִקְרָא לִקְרַאת הֵיכָל הַזִּיו,
וְלַמְזוּזָה יַאֲצִיל מִנְּשִׁיקוֹת פִּיו!

וְהַבַּיִת מָלֵא רַחַשׁ,
סוֹד תְּפִלָּה, רִנַּת לַחַשׁ;
וְיַד יְיָ מִמִּסְתָּרִים
חוֹפַּת כָּבוֹד עָלָיו תָּרִים!

הַס כָּל בָּשָׂר! שַׁבְּתָא טָבָא!
בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, יִשְׂרָאֵל סָבָא!
נֵר הַשַּׁבָּת בִּקְנֵה לַהֶבֶת
יַדְלִיק, יֵיטִיב הַשַּׁלְהֶבֶת!

מְנוֹרוֹת זָהָב בְּאוֹר יְקָרוֹת
כַּכֹּכָבִים נוֹצְצִים, כַּעֲטָרוֹת;
וְאוֹר אִשּׁוֹ, נֵר הַתָּמִיד
יָהֵל מֵעַל רֹאשׁ הָעַמּוּד!

לִפְנֵי כְּבוֹד הוֹד הַתּוֹרָה
תַּצְהִיל פָּנִים הַמְּנוֹרָה;
הַפָּרוֹכֶת כְּאֵשׁ דוֹלֶקֶת,
בְּאַבְנֵי שׁוֹהַם מְבוֹרֶקֶת!

וְהַחַזָּן בְּהַדְרַת שֵׂיבָה
נִשְׁעַן עוֹמֵד לִפְנֵי הַתֵּבָה,
וּבְשַׁאַג קוֹל גְּאוֹנוֹ
יְכַבֵּד אֶת יְיָ מִגְּרוֹנוֹ!

וּבְעָמְדוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן
בְּאֶצְבָּעוֹ יִתְמוֹךְ גָּרוֹן,
וְעַל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים
מֵיתָרָיו יֶהֱמוּ כַּחֲלִילִים!

„לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת כַּלָּה!"
יָשִׁיר, וּמַלְאֲכֵי מַעְלָה
בְּזִמְרָתוֹ יִקְחוּ חֵבֶל,
רַנֵּן יְרַנֵּן מְלוֹא הַתֵּבֵל!

„לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת כַּלָּה!"
נַפְשָׁהּ כָּלְתָה אֶל בַּעְלָהּ
אַל תִּתְכַּלֵּם, בּוֹא אֵלֶיהָ,
הָסֵר צְעִיפָהּ מֵעַל פָּנֶיהָ!

שִׁיר הַחִבָּה, זֶה הַנַּעֲלָה,
„לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת כַּלָּה"
כְּשִׁיר הַשִּׁירִים הָאַהֲבָה יְעוֹרֵר,
וְיוֹצְרוֹ אִישׁ לֵוִי, שְׁלֹמֹה הַמְשׁוֹרֵר.

הַשִּׁיר מְזַמֵּר בִּנְעִימָה
מִבַּת מֶלֶךְ כְּבוּדָּה פְּנִימָה,
מֵחֲתוּנָתָהּ אֶל מְאַהֲבָהּ
אֶל יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה!

רָחוֹק מִכְרָהּ מִפְּנִינִים,
מֵהוֹן שְׁבָא וּמִזְהַב סִינִים;
מִכָּל הַבָּנוֹת בְּיִפְעָתָהּ
עוֹלָה הִיא, וּבְחֵן הַדְרָתָהּ!

לֹא בְדִבְרֵי הֶבֶל, שִׂיחַ,
קַל שֶׁל נָשִׁים, פִּטְפּוּט, טִיחַ
שָׁוְא וְתָפֵל הִיא תִתְפָּאֵר,
חֵן צְנִיעוּת עָלֶיהָ יָאֵר!

שַׁבָּת קֹדֶשׁ לָהּ הַמְּלוּכָה
יִמְצָא בָּהּ יִשְׂרָאֵל מְנוּחָה;
אִישׁ עַל דִּגְלוֹ וְעַל תִּלּוֹ,
עַל שֻׁלְחָנוֹ, תַּחַת צִלּוֹ!

מַלְכַּת שַׁבָּת מַטְרָנוּתָא,
דָּא שְׁכִינְתָּא בְּגָלוּתָא!
עַל יִשְׂרָאֵל בְּאֶבְרָתָהּ
תָּסֵךְ, תָּחִישׁ יְשׁוּעָתָהּ!

מִקְלְעוֹת רֹאשָׁהּ בַּעֲנָוָה
תַּעֲטוֹף, יָפָה הִיא וְנָאוָה
כַּהֲדַסָּה, כְּאַיָּלָה שְׁלוּחָה,
קִשּׁוּטֶיהָ צֶאֱצָאֵי מְנוּחָה!

חוּפְשָׁה תִּתֵּן לִמְאַהֲבָהּ
בְּשַׁבָּת לֶאֱכוֹל מַאֲכָל תַּאֲוָה,
אַף לְהָרִיחַ אֵפֶר אָבָק
אִם אַף לֹא יֶעֱשַׁן מִקְטַר טַבָּק!

„לְבַעֵר אֵשׁ בְּשַׁבָּת אָסוּר"
מִן הַתּוֹרָה הוּא חוֹק מָסוּר,
וּמִיּוֹם הַשִּׁשִּׁי „שַׁלִּיט"*)
לוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת תַּלְעִיט!

לוּא הַמְשׁוֹרֵר שִׁילְלֶער טָעַם
„שַׁלִּיט" הָיָה שָׁר הַפָּעַם:
„שַׁלִּיט" מַאֲכָל הַמַּלְאָכִים,
מָזוֹן לְמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים!

„שַׁלִּיט" הוּא מִן הַשָּׁמַיִם;
אוֹכְלוֹ יִמְצָא, יִטְעַם חַיִּים,
עַל הַר סִינַי לַעֲשׂוֹתוֹ
לָמַד משֶׁה, לְבַשֵּׁל אוֹתוֹ!

„שַׁלִּיט" מִכָּל מַאֲכָל נַעֲלָה,
בְּצֵקוֹ מִבְּצִיעַת „חַלָּה",
מֵשִׁיב נֶפֶשׁ, מַחֲזִיק לֵב
כִּצְרִי מַרְפֵּא, מַבְרִיחַ כְּאֵב!

*) טשאָלנט.

„שַׁלִיט" יָקָר הוּא מִפְּנִינִים,
מַאֲכָל כָּשֵׁר לַמַּאֲמִינִים;
בְּגַן עֵדֶן, אַחֲרֵי מוֹתוֹ,
צַדִּיק עוֹלָם יֹאכַל אוֹתוֹ!

לְחֵךְ מִתְהַלְלֵי בָּאֱלִילִים,
לְגוֹי יִסְגּוֹד לְעֵץ פְּסִילִים,
יִטְעַם חֲזִיר וּבְשַׂר רוֹאָה,
גְּלָלֵי בָּקָר, סְחִי קִיא צוֹאָה!

* * *

אַחַר אָכְלוֹ הַמַּטְעַמִּים,
יָחוּשׁ כִּי מִכָּל הָעַמִּים
נִבְחַר הוּא, יִשְׂרָאֵל סָבָא
שְׁמַן פָּנָיו, בִּטְנוֹ רְחָבָה!

יַחֲלוֹם שֶׁהוּא בֵּינֵי הַחַיִּים,
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בִּירוּשָׁלַיִם!
מֵרָחוֹק יִשְׁמַע מַשַּׁק גַּלִּים,
יֶחֱזֶה יַרְדֵּן יַשֵּׁק הַגְּמַלִּים!

מֵהָרֵי גִלְעָד, בָּעֲבָרִים,
פָּרוֹת בָּשָׁן לָעֲדָרִים
תְּרַקֵּדְנָה אַחֲרֵי רוֹעִים,
תְּשַׂמַּחְנָה עֵינֵי רוֹאִים!

כְּצֵל כְּנָטוּתוֹ, כְּרַד הַיּוֹם,
בֶּן הַמֶּלֶךְ יֵאָנֵק דּוֹם!
אֲסִיר שֶׁבִי, הַבֵּן יִשְׂרָאֵל,
וּמִתְיָאֵשׁ מֵהִגָּאֵל!

חָשְׁכוּ עֵינָיו, נָס הָאוֹר,
סָר הַשֶּׁמֶשׁ, בָּא הַקּוֹר,
וְהַמְכַשֵּׁף בַּעֲרוֹב עֲרָבִים,
יְשִׁיבֶנוּ אֶל הַכְּלָבִים!

מַלְכַּת שַׁבָּת מֵעָלֶיהָ
תָּסִיר עֶדְיָהּ וּבְשָׂמֶיהָ;
וּמְעַט בּוֹשֶׂם, אַךְ לְהָרִיחַ,
עַל הַשֻּׁלְחָן בְּחֵן תָּנוּחַ!

יִקַּח יִשְׂרָאֵל, בְּרוּחַ חוֹבָלָה,
בְּיָדוֹ הַכּוֹס וְאֶת הָ„הַבְדָּלָה",
יְבָרֵךְ, יִשְׁתֶּה, וְאַחֲרוֹן הַטִּפָּה
הַזֶּה, יַזֶּה עַל הַקְּלִפָּה!

יָשׁוּר אַךְ רוּחַ שֶׁל זַוָּעָה,
נִשְׁאַר אַךְ נֵר דַּל שֶׁל שַׁעֲוָה;
אוֹרוֹ יִצְעַר, שַׁלְהַבְתּוֹ שָׁבָתָה,
נִשְׁמַת יוֹם הַשַּׁבָּת כָּבָתָה!..

זֶה לְעֻמַּת זֶה

מֵעַל לְרֹאשֵׁנוּ, עַל כִּפַּת הַתְּכֵלֶת,
כֹּכָבִים עֲגוּלִים וּבְהִירִים,
כְּפִרְחֵי כַפְתּוֹרִים עַל חֻפַּת הַכָּבוֹד,
בְּזֹהַר רָקִיעַ מַזְהִירִים!

* * *

לְרַגְלֵי הַמִּישׁוֹר, בָּאָרֶץ מִתָּחַת,
בְּיַרְקְרַק עֲשָׂבִים וּדְשָׁאִים,
יִשְׂאוּ רָאשֵׁיהֶם צִיצִים וּפְרָחִים,
אַף יִתְּנוּ אֶת רֵיחָם דּוּדָאִים!

* * *

לְדָרֵי מַעְלָה נִצָּנֵי הָאָרֶץ
יֵרָאוּ כְּמוֹ כֹּכָבִים!
לְדָרֵי מַטָּה שִׁמְשׁוֹת מְאִירוֹת
הַפְּרָחִים מֵעַל לֶעָבִים!

וְנִקֵּיתִי דָּמָם לֹא נִקֵּיתִי

חֶרֶב עַל אֶרֶץ עוֹפֶפֶת,
רָוְתָה מִדַּם הָאֲדָמָה;
יָשׁוּבוּ הַחַיִּים לְאֶפֶס,
הָעוֹלָם לְמִדְבַּר שְׁמָמָה!

עַל שְׂדֵה־קֶטֶל הַחֲלָלִים
זוֹב יָזוּבוּ מְדוּקָּרִים;
כְּדוֹמֶן עַל חוּצוֹת, כִּגְלָלִים,
שְׁטוּחִים, סְרוּחִים הַפְּגָרִים!

וּלְפֶתַע יָצָא הַקּוֹל,
קוֹל מֵשִׁיב, מְחַיֶּה נְשָׁמָה:
„עֲבָדִים פָּרְקוּ הָעוֹל,
שָׁבְתָה, תַּמָּה מִלְחָמָה!"

וְשָׁבָה לְתַעְרָהּ הַחֶרֶב,
וְשָׁבוּ הַבָּנִים אֶל אָבוֹת;
וְנָפַל הַמָּסָךְ בָּעֶרֶב
עַל קִבְרֵי נִשְׁבְּרֵי לְבָבוֹת!

יִנָּחֲמוּ הַגּוֹיִם מִיְּגוֹנָם,
יְשַׁדְּמוּ מֵחָדָשׁ אֶת כַּרְמָם;
יִשְׁכְּחוּ הָעַמִּים אֲסוֹנָם,
כִּי רָצְתָה אַרְצָם אֶת דָּמָם!

* *
*

אַךְ דַּם יִשְׂרָאֵל לַשָּׁוְא
נִשְׁפַּךְ עַל אֶרֶץ נָכְרִיָּה!
יְמָאֵן הִנָּחֵם הָאָב,
אֵם שַׁכּוּלָה בּוֹכִיָּה!...

זכרונות

ספר הזכרונות:

פתיחה.

קומי מקברך, רייזילי, התנערי מעפר, אם רחמניה, התפתחי מוסרי אסיריך וכעשב מציץ מארץ עלי גם את מתחת רגבי האדמה. עזבי למצער את ארץ־צלמות ואת שוכני עפר. קומי נא, התיצבי לפני כמו חיה, אביטה, אראה בך, אחזה תמונתך עוד פעם טרם יחלש כח זכרוני, טרם אשכחך לנצח.

שחורה את ונאוה, רייזילי השחורה. קורא לך עת התהלכת עלי אדמות, פניך קדרו ולא משחור, יפיפית מאד ואף קדורנית, הן על ברכי ישורון נולדת, לבנות ישראל נחשבת וגורל אחד לך ולכל אחיותיך בארץ וואלין, כי נהיית לאשה טרם באה לך עת דודים, בעוד לא מלאו ימי נעוריך היית לאשת חיל, המביאה טרף לאב ובנים, למען ישאו הם בעול התורה, למען יעבדו את ד׳ כל ימיהם וחיתה נפשה, בעולם הבא, בגללם.

„אהה, למה הרגזתני ממנוחתי?" קול כאוב יעלה באזני. „למה זה העליתני מקברי? פה בתחתיות הארץ אשכב, אנוח ואישן שנות עולמים. פה לא אדע עמל ותלאה, פה לא אשבע יגון ואנחה, ומדוע החרדתני? למה השבע השבעתני לבוא אליך?"

הקולך זה, אמי היקרה, הבאת אלי להזכירני את עוני? אנא סלחי לי משוגתי, כפרי לבנך חטאתו. לא במרד ומעל אשמתי, מנוחתך מנוחת עולם החרד לא חפצתי ולא הרהבתי עוז בנפשי לצותך לעזוב משכנות שאננים. את תולדות ימי נעורי אעלה לזכרון בספר וגם אותך אזכור. אזכור עמלך הגדול ומנת חלקך הקשה, ואומר בלבבי: אעלה נא גם אותך מתהום הנשיה ויקרא שמך בראש ספרי למזכרת אהבת נצח!

א.

שרשרת היחש.

איש היה בארץ סוריא ומשכנו בעיר קבלה, ויהי שמו ר' ליבילי הדיין, ויהי האיש תם וישר וירא אלקים. ויברכהו ד' בכל, כלומר בבן (בכל בגמטריא בן). וגם בת נתן לו, וזה היה כל עשרו, כי בהם התפאר נגדה נא כל בני עירו לאמר: בני זה יהיה למנורת המאור, לגאון וחריף ועוד יגדל מאביו, ירום ונשא מאבות אבותיו, כי היה יהיה לרב בישראל. ולבתי היחידה לא אדאג. בוטח אני שהש"י יזמין לה זיווג הגון, תלמיד חכם בן תלמיד חכם, כי אשתי אומרת שיפהפיה היא. (הדיין כרת ברית לעיניו מהתבונן על בתולה), והלא ימצאו קופצים עליה? היתכן?

ברבות הימים הרבה ה' את חסדיו את בית הדיין עד למרבה. בנו היחיד לקח לו אשה בעודנו נער, טרם גבר עליו יצרו, ובתו היחידה הביאה תלמיד־חכם בן תלמיד־חכם אל ביתו וארוחתו „ארוחת עולם" על שלחנו. ויהי כי התחרו בן הדיין וחתנו לצאת ידי חובתם ולהראות לכל שלא המדרש הוא עיקר אלא המעשה, ויולדו למו בנים ובנות (ששה בערש אחד), וימלא הבית אותם!

בימים ההם ובעת הזאת היתה עת צרה לישראל, אשר כמוה לא נהיתה למיום הלך ישראל בגולה ועד היום הזה. כי בעונותינו הרבים יצא הקצף מאת ה' על שריאל הצדיק מנזיר. והוא היה עמוד התוך שעליו נשען כל בית ישראל. ויאמר לשטן המשחית „הנו בידך". ויצא השטן להתגרות בו. ויקם עליו פריצי הדור לאויבים, ויחפאו דברי שקר וכזב עליו וילשינו עליו לאמר: „הצדיק המית איש בהבל פיו". ויהי כהביאם את דבתם רעה עליו לפני הממשלה, וילקח הצדיק מאתנו ואיננו, כי חטפוהו זרועי־חרפה (שאנדארמע.) ויובילוהו בלוית אנשים מזוינים אל בית הסוהר ועדת החסידים נבוכה!

ב.

מעשה שהיה כך היה.

יום ו' ערב שבת קודש לסדר „מות ימות המגדף", בשנת . . . . . בהיות ר' שריאל הצדיק על הספסל העליון בבית המרחץ, באו אליו תלמידיו בקובלנא ויגישו צעקתם לפניו לאמר: בהיותך אתה בין העליונים עוסק ועסוק בכונות והכנות לקבל פני המטרוניתא דא שבת מלכתא, העיז האפיקורס ופתי (שם רשעים ירקב) לחרף שמך בפנינו ולעשות חוזק ממך ומכל מנהגי חסידיך הקדושים ולכן באנו אליך כזריזים לשאול את פיך כדת מה לעשות בכופר הזה? עלבונה של תורה אנו דורשים ואם מחשים אנחנו וחכינו עדי יזרק בו ניצוץ חסידות וקרנו עוז, כי הרשע הזה הנהו עזות מחוצף פנים ושקוע וטבוע ביון מצולת האפיקורסות שכל באיה לא ישובון.

„הוציאו וישרף!" ענה רבנו ר' שריאל באנחה המשברת גוף האדם. הדבר יצא, וכל החסידים החרו החזיקו במגדף ויקראו עליו את הפסוק „כל חמירא וחמיעא" ג' פעמים, ישר והפוך וישליכוהו לחרם, תחת כבשן האש, אך המלשינים ימ"ש דרכו לשונם שקר באמרם, כי שרפוהו ממש במצות הצדיק. וילקח הצדיק לבית הסוהר למען יתעללו בו הערלים ומה יהיה סופו? אל אלקים, אתה ידעת!

ג.

הנס.

ויהי בחצי הלילה (ליל ספורים הוא לכל עדת בני ישראל) וד' הכה בתמהון ובעורון (נוסחא אחרת בשכרון) את שומרי בית האסורים, מקום רבנו האסור, ויפלו ארצה, שכורים, ולא מיין הגפן, כי אם ממים חיים (אקווא וויטא בלע"ז). ויבואו מלאכים (מלאכים ממש), וישאוהו על ארבע כנפות הרוח, הרחק

מעבר לגבול ארץ סוריא ויניחוהו למשמרת לבני ישראל על סף
בית המדרש בארץ סתריה, ויעופו למו. הבוקר אור, טרם עלה
השמש, והשמש בלכתו לעשות צרכיו מצא את רבנו שוכב והוא
נרדם ועל כנף מעילו כתוב (בכתב יד מלאכים): „שריאל צדיקא
מנזיר קרתא“.

ד.

אני לדודי ודודי לי.

(ר"ת אלול)

חודש אלול הגיע, קול השופר ישמע והעם יחרד, כי יצא
השטן כפעם בפעם להתיצב לפני ה' ובילקוטו החטאים והפשעים,
השגגות והזדונות אשר לבני ישראל. ערוך הוא למלחמה כאיש
מגן ובלבבו יתברך לאמר: האח! נצחתים, לא יוכלו עמוד
ביום קרב, הן גדלו עונותיהם מנשוא כעבותות העגלה חטאתם
ולא יועילו למו כל מליצי היושר ביום עברה וזעם. ובני ישראל
בהריחם מלחמה מרחוק יקומו כאיש אחד חברים להקהל ולעמוד
על נפשם. הקול קול יעקב עולה עד לשמים, ברנה ובתפלה,
בתחנונים ובבקשות, בצומות ובזעקות, בפזמונים ובסליחות. קול
השופר עולה וחזק, ועוד בטרם יבוא היום הגדול והנורא יתערבב
השטן, וטעות תצא לו בחשבונו וישכח את כל דברי הקטרוג
ומחשבתו להרע לא תקום ולא תהיה.

ומי יתנה את כל תוקף מעשי החסידים בימים הנוראים?
הן ידוע שאפילו בשאר ימות השנה הפשוטים עבודתם היא
עבודה שבלב, עבודת אהבה, ומכל־שכן בימי הרצון, בעת דודים
אזי נפשם גחלים תלהט ואהבתם בקרבם כשלהבת יה, אשר גם
מים חיים (מנהר דינור) רבים ועצומים לא יוכלו לכבותה. וחסידי
עיר קבלה ככל חסידי בני ישראל, מאמינים אדוקים בשדים
ומזיקים, בכשפים ולהטים ובמעשי לחשים ועל כל צרה שלא
תבוא ימהרו לרוץ אל הרבי ולתת לו כופר נפשם, ואצל למו
הצדיק מברכתו ושב ורפא להם. אך עתה, אהה! נפש חסידי

קבלת מלאתי געגועים, כי לוקח הצדיק מארצם וינשא לארץ סתריה וקשה למו קפיצת הדרך כקריעת ים סוף. אך למרות כל המכשולים הרבים יתגודדו צעירי החסידים ובאים ממרחקים לשמע איש המופת, לראות פניו ביום מועד תקופת השנה.

ה.

האשה וילדיה תהיה ליולדיה והבעל יצא לחפשי.

(משנת חסידים).

ובבית הדיין רבתה המבוכה, כי נועצו יחדיו בנו היחיד וחתנו האוכל על שלחנו ללכת גם הם בנתיבות עולם, בדרך העולם ללב נתיבות החכמה ובשבילין המוליכין לקרית מלך רב (מאן מלכי רבנן) לחדות בשמחה את פני הצדיק שכבודו מלא עולם. אך נשותיהם הצעירות באולתן הגדולה עמדו לשטן על דרכם, ותהי עצתן לסכל מחשבות אלופי נעוריהן ולעצרם מהנסיעה הקדושה. וכראותן כי אין שומע להן, בכו בדמעות שליש, ותעוררנה מספד מר כתנים, ולקולן נקבצו ובאו כל הטף (ובתוכם גם הילד יצחק שבהיותו לאיש הוליד את בעל הזכרונות האלה) ותשאינה קולן גם הן ותבכינה במאד מאד, ותעל צעקתן השמימה.

למותר לי להגיד, שלא הועילו להן כל הבכיות והיללות, האלות והקללות, כי הם באחת, לראות פני השכינה אותה נפשם, ומי יעצור במו ולא ילכו?

הלילה אתא ויתגנב האחד מחדרו ויעזוב כל אשר לו בבית (ולו אין מאומה, זולתי האשה וילדיה), וימלט על נפשו ובן הדיין גם הוא, עשה מעשהו בערמה, ויתחמק מזרועות אשתו ללכת באשר ילכו כל העדרים, צאן קדשים!

ו.

ואלה תולדות יצחק.

ימים עברו, שנים חלפו, ור' ליבילי הדיין זקן ובא בימים שבק חיים לכל חי. וילך בדרך כל הארץ. ובמותו נתפרדה החבילה: אשתו האלמנה והאלמנות החיות (בתו וכלתו) הנה וילדיהן, לא יכלו לשבת יחדו, כי אין לחם לפיהם ולפי הטף. ותלכנה שתיהן לבקש את בעליהן והאלמנה הזקנה נשארה בבית לשאת בעול הילדים הקטנים, ואלה שנתגדלו נתפזרו הנה והנה לכל רוח. וגם על העלם יצחק יצא הגורל לנוע, ויעזוב את עיר מולדתו, וילך לו עירה דברושת, ויסר אל הקלויז של חסידי רקלין להנפש מעמל הדרך ולדרוש אחרי מיודעי הדיין, שאליהם נשא נפשו.

בעצם היום הזה, בעת הצהרים, והשמש בערה כתנור, ובהקלויז חבילות חבילות של חסידים, והם טרם כלו תפילת שחרית ובעוד לא הספיקו לכרוך הטלית ולהסיר הטטפות מהראש והזרוע, וימהרו אל הפנה הנקראת „אבן שתיה" לחקור ממסך ולהשיב נפש שוקקה. ויען שכל אחד השתדל להיות זריז ונשכר (בשין ימנית), ומיראה פן יגרע חלקו, נבהלו, נחפזו כולמו, ותהיינה הציצית והרצועות למו למוקש, וידחפו איש את רעהו עד אפס מקום: ואחד מן הזריזים המקדימין למצוות, בהיותו אין לדרכו, דרך בעוז על בהוני רגל הנער, האורח לא קרוא, ויתחלחל הנער ויצעק בקול גדול: „רגלי! רגלי!" כי גדל עליו הכאב. „בן מי אתה העלם?" קראו כולמו בפה אחד. „מאין באת ולאן אתה הולך?" „מקבלה אנכי", ענה הנער בשפה רפה, כי טרם שכח כאבו. ויספר להם קורותיו ויגד להם שמו ושם עירו ומשפחתו בישראל. וימצא הנער חן בעיניהם, ויקרבוהו וגם אצלו לו מכוסם וימסרוהו אל השמש, והוא נאות לתתו לישון בהקלויז, אף הבטיח לו שהחסידים ימלאו כל מחסוריו, אם אך תישר דרכו לפניהם. ויואל הנער לשבת אתם, והוא יוצא ובא בתוכם. ויאהבוהו החסידים ויעשוהו לשליח

מצוה: לקנות יי"ש בעד ימי היאהרצייט וכל יומי דפגרא ולהביא לביבות ורקיקים מבית האופה. ובהיות הנער נאמן לשולחיו בא גם הוא על שכרו (כי אין החסידים מקפחין שכר כל בריה המתאבקת בעפרם), ויהי מאכלו יום יום פתותי רקיקים ומשקהו שיירי בקבוקים ולא חסר לו מאומה, כי אם הלחם אשר הוא אוכל (רק משבת לשבת). ויגדל הנער ויהי לרוק והוא עודנו ריק ופנוי מאשה ויתחכמו השדכנים וימצאו בן כפרי דורש ומבקש בן טובים לבתו הבגרת ויתנו לו החסידים את הנער ביין, וישתו ויברכו את ה' ביום ההוא כדת (מאה פעמים ואחת) ולא יספו!

ז.

בגפו יבא בגפו יצא.

לא ארכו ימי יצחק לשבת את בת הכפרי והנה נהפך עליו הגלגל, כי נהפך לב חותנו לשנוא אותו, וימצא בו מגרעות וחסרונות על כל צעד ושעל. „אהה, נוקשתי בערמת השדכנים הזדונים בחתני זה", צעק, „והוא גבר לא יצלח למאומה. לעבוד בבית ובשדה לא יוכל, כי לא נסה באלה; למזוג יי"ש להאכרים לא יסכון, כי אטר יד הוא וגם הדבר אין בו. ועל כולם עוד מיוחס הנהו ונפשו תתעב המאכלים העולים על שלחני כמפונק מנוער. הנני לשפוך הקיתון על פניו, כי נלאיתי נשוא את דקדוקיו הרבים, והכנותיו כלכל לא אוכל". ויהי כדברו אליו קשות יום יום ותקצר נפש יצחק בעמלו ויעתר לו לתת לבתו גט פטורין, וילכו שלשתם אל העיר הקרובה, היא עיר צלוקה. ויבואו אל בית הרב ושם גרש ר' יצחק את אשתו כדת, ובן הכפרי השיב לו את כל חפציו (מקלו ותרמילו), ויפטר ממנו ויעזבהו לנפשו.

ח.

קול חתן וקול כלה.

ויהי אך יצא יצא הגרוש את פני הרב והנה המון אנשים רבים כתרוהו מכל עבר וידרשו אותו לדעת אם יש את נפשו לקחת לו אשה אחרת על הראשונה אשר גרש. וזה דבר החפזון: בימים ההם יצאה הגזרה מלפני מלכות סוריא שגם מילדי העברים ילקח לעבודת הצבא. וישמע העם, עם ישראל, ויתאבלו, ויחידי סגולה חפצו להיות פרושים מנשותיהם (כי למה זה יולידו בנים לבהלה? כי הלא יהיו לגוים, חלילה!) אך נחמו ממחשבתם הרעה ויקחו תנחומין וימצאו עצת נשותיהן טובה ונכונה באמרן: „אל לכם לדאוג לימים יוצרו: די לצרה בשעתה, הלא עדי יגדלו הנולדים לנו מעתה, בוא יבוא המשיח!"

ולהציל הבנים שנולדו מכבר, יעצו מביני דבר למהר להכניסם תחת כנפי החופה, ואז לא תגע בהם יד הרשות וחפשי יהיו לביתם לשמח את אשתם. ויהי בפגוש איש בילד עברי וישאלוהו לאמר: „האין לך אשה? הנה בתי הקטנה, קחנה, לך היא!"

ויהי כי חזקו עליו דבריהם, והוא כאיש אובד עצות מבלי דעת מה לרחק ומה לקרב, ויעשו הנלחמים על הגרוש פשרה ביניהם להטיל גורל על המציאה. ויזכה השו"ב ר' ברוך אריה בגורל ויקח את הנער יצחק אל ביתו ויתן לו את בתו הקטנה, נערה בת י"ב שנים, ושמה רייזילי, ותהי לו לאשה ויאהבנה, וינחם יצחק אחרי בת הכפרי וישכחנה!

ט.

עיר מולדתי.

העיר צלוקה, עיר עתיקה, יושבת על נהר סתר. רוב יושביה יהודים, ומתי מעט מעדת הקראים.

גם על העיר הזאת יזרח אור שמש; גם אליה יבוא האביב בעתו ורוח מרפא בכנפיו. ובצאתך מקיר העיר וחוצה, עיניך תחזינה הוד יפעת הטבע והדר כל חמדת התולדה: האדמה כסתה פניה דשאים, ירק עשב ושיח, וציצים ופרחים יענדוה לתפארת. עצי הגנים יחליפו יונקותיהם, יעלו עלי נחמד ופרי ישוה להם; אלוני היער ישליחו ענפיהם, יצמיחו טרפיהם, ובצל דליותיהם כל צפור כל כנף ישכון. מימי הנהר יסבו בלכתם את כל העיר, כמזח יעטוה, וישיתו נוספות להדרת המישור. טל אורות וגשמי ברכה ירוו שדה וככר, הארץ תוציא צמחה, תלמיה זרועה, ובעמקיה ירבץ הבקר, תרעינה הצאן.

אך רגע שבת ואל תוך העיר באת, והנה בא הקץ לחזיון! בחוצות יתגולל הרפש, בבתים ידבק עב טיט ולא נכר הלובן וחורת הסיד שעליהם: טיט וחומר כמחלה מתדבקת דבקו בה ועלו באדם ובבהמה, בבתים ובחצרות, והגר אשר בקרבה גם הוא יקח חלק מחמרי המקום שבא לשם!

חלקי העיר יפרדו לארבעה ראשים: שם האחד קרס נוא; השני קו ילע: השלישי קדמת עיר והרביעי אם העיר יקרא: והיא העולה על כולנה! כי ממנה יתד, ממנה פנה לכל בה, ועליה תלוי כבוד כל בית ישראל, כל כלי הקודש, הרבנים והדיינים, השמשים והגבאים, החזנים והשדכנים, המלמדים והבדחנים והשוחטים והסופרים. ובקרבם שכן גם ר' יצחק הסופר בחדר קטן וצר במגורת שכנים רבים ויעש מלאכתו, מלאכת הקודש, באמונה, כי אמן את ידו הימנית לכתוב ספרי התורה. ומלאכתו זאת הועילה לו לפעמים להקל מעט משאת אשתו (אשת חיל) בכלכלת הבית (כי כבר היה אב לבן ובת). ובשנת „ותהלתי א כ ת ר לו" נולד לו בן שני והחסידים

מלאו פיהם תהלתו לאשר הועיל לכבדם שנים בבן זכר. ומאת ה' היתה נסבה, כי פקד הצדיק מאל־קרן את עדת בני עיר צלוקא, ויהי נעתר לבקשת הסופר בעל הברית להיות הסנדק, והילד נמול על ברכיו, ויקרא שמו בישראל חיים דוד, והחסידים חשו עתידות לו, כי חיו יחיה והיה לאיש חסיד, וכל נשי בית ישראל בצלוקא תתברכנה בו והביטו עליו ותלדנה גם הן בנים כמוהו ומלאה הארץ חסידים כמים לים מכסים, ומלך צדק ימלוך עליהם לעולמי עולמים. אמן!

י.

פתח שין שאַ!

בן שלוש שנים בהיותי ולחדר הובאתי, ותהי ראשית שעשועי הפתח והחולם, הקמץ והחיריק, הסגל והשורק! „פתח שין שאַ!" הקול, קול הטף, עולה בבכי, עד לשמים: וידי העוזר למלמד (באַהעלפער) אחוזות בסבך השעירים הצעירים, בשערות הילדים הרכים! „פתח שין שא!" בפיו דבר ובידיו מלא מכה על מכה, פצע על פצע. אויה, קראתי מנהמת לבי, למה אַתה מוכים, ילדים קטנים? מה עול מעשיכם? חכה מעט, פרח אומלל, גם עליך יעבור כוס זעם, יד הנוגש תאחז בערפך גם היא, „פתח שין שאַ", החשו, החשו!

אזכרה ימים מקדם, חשבתי שנות ילדותי, אביטה לאחור, המסך יגלה, וימים עברו יעברון לפני כבני מרון: אראה תמונה הצורה ידעתי, אַך צורתה לא כצורת ילד! כמעט לא אאמין שילד הייתי. אדמה שתקופות ותמורות בעולמי (עולם קטן) אין!

ימי הילדות, הבחרות והשחרות כתומם באו עלי. בעוד לא חדלתי מהיות ילד הייתי לבחור; בעודני נער הייתי לאיש חסיד; ושחרות ידעתי מיום הולדי, כי קדרו פני משחור!

בנות ישראל גם הן יפות הנה, אלא שהעניות מנולתן, כן יאמר משל חז"ל, ועולי בני ישראל פניהם שחורים כשולי קדרה בילדותם, בטרם הבקע עליהם השחר! נר מצוה ואור תורה,

שני המאורות הגדולים האלה, לא יגיהו אורם על הקטנים: רק צל יפרשו עליהם והצל לא ימיש ממקומו מהבוקר ועד הערב ושכן הענן עליהם וסר אור השמש: יבוא אופל וימיש חושך!...

ימי הילדות, ימי השחוק והצחוק, ימי היופי והנועם, ימי החן והתום, ימי האביב, ימי הנצנים, אימו?

אחזה הילדים אשר לבני העמים, והנה עור פניהם מאדם: פני אדם להם. לחייהם מלאים ועגולים כתפוחים; מבנה גיום חזק ואמיץ; עיניהם מזהירים ככוכבים ורוח ששון תמלא נפשמו. הילד ידלג כאיל; והילדה גם היא כאילה שלוחה לרוץ ממהרת ובשחוק הילדים תקח חלקה. רוח צח ואויר טהור ישאפו; עצמותיהם יחולצו, עורקיהם יחזקו, גידיהם ישורגו ולשד השמן לשדם!

וילדי בני עמי, בני ציון היקרים, מה תואר פניהם? מה ששונם, כי ארע? היקרו ימי ילדותם? עצמך ובשרי אנכי, בן עמי, ימי ילדותי, ימי ילדותך, הלא ידעת, מה טובם, כי ארע? הלא תגידה? פתח שן שא!...

יא.

מכל מלמדי השכלתי.

מלמד דרדקי לא מלמד הוא. מלמד שמו כי כן מקורא, אך לא כשמו כן הוא. משונה הוא מיתר המלמדים, מלמדי בני ישורן, כי לא מן הבנים לבד הוא נבנה. הבאים אליו, זכר ונקבה, בנים ובנות יחדו. קטן וקטנה שם הנה, ואלה שלא למדו להלוך, על כתף לחדר ישאון.

החדר לקטנים גדול מן החדר אשר לגדולים: לתבת נח נדמה. ואף כי רק בני שם לפתחו משכימים (בני חם ויפת ממאנים להלוך לחדר), בכל זאת מלא הבית מפה אל פה עד אפס מקום. פני המלמד שאינו מלמד לא אזכור; הסדור ואותיותיו המרובעות, העוזר ושבטו, אשת המלמד והמטפחת האדומה אשר כסה ראשה ופניה, לנגד עיני הנם, ופני המלמד

דרדקי לא אזכור עוד. ומדוע? יען כי מלמד הוא. חסרי לו כל המעלות והמדות אשר לחבל המלמדים הנן לנחלה. הוא לא ישא בחוץ קולו, כי עוזריו ומשרתיו יאדירו בקול; הוא לא ילך בין רגל לרגל, כי לרגליו תוכו כל יוצאי ירך יעקב; הוא לא יאריך בתפלה, כי סדר קטנים לו; בקצור, אין בו אף אחת משבעים מדות שבמלמד. מלמד דרדקי שמו, הניחא דרדקי, אך מלמד מאז דבר שמיה? אשנה ואשלש. אינני מאמין במלמדותו של מלמד דרדקי, הנני מבטלו מן העולם. לא אשא שמו על שפתי. שכחתיו, ובמתים אחשבהו. הנני למלמדי ישראל, שהם מלמדים באמת: קולי אליהם: קרבו, אתיו, שמעו נא המורים, האזינו המלמדים ואדברה! תורתכם בתוך מעי, תהלתכם במו פי, מה חפצכם ואדברה? מכל מלמדי השכלתי!

יב.

ר׳ ישראל חזן.

מכל מלמדי, האחד הכי נכבד, ור׳ ישראל חזן שמו. מלמד וגם חזן היה, אך כל בני העיר ידעוהו בשם התואר „חזן", ומעודי לא שמעתי ר׳ ישראל מתאונן לאשר לא אצלו לו אנשי עירו גם השם הנכבד „מלמד" כי ר׳ ישראל לא רדף אחר הכבוד. החזנות והמלמדות תואמים לו. בקולו הנעים הרנין לבות שומעיו בזמירות ישראל, ושפתיו למדו דעת משלי שלמה בן דוד. ומרוחו, רוח הזמרה אצל גם לחניכיו. ויהי ר׳ ישראל מלמד על הלקח ושומעי לקחו עונים אחריו בקול זמרה, וכל הנשים השכנות נקבצו ותעמודנה אחר הדלת והמזוזה לשמוע אל הרנה ואל הנגינה.

הסו, דומו, הרגעו נא רעיוני! שקוטנה מעט, עשתונותי! קול ר׳ ישראל החזן באזני! שפתותיו דובבות בשיר: לקחו נעים כנועם מנגינותיו, תורת פיו מה נעים לחיך! אחד הוא. ר׳ ישראל, מלמד להועיל; וזה שכרו, כי לא מלמד יקרא: ר׳ ישראל חזן, זה שמו וזה זכרו לדור ודור!

יג.

ר׳ שמואל שמש.

ר׳ שמואל שמש גם הוא מלמד; ולפני שמש ינון שמו, כי נין ונכד היה לשמש הזקן ואחרי מותו הנחיל לו את השמשות לנחלה ולירושה. אך הוא לא עשה משמרת שמש לכהונתו. עבודת מלמד, זו אומנתו, מלמד גמרא לבני ישראל אשר אך החלו ללמוד. ונהירין לו שבילי בבא קמא, בבא מציעא, קדושין וכתובות כשבילי דנהרדעא. הוא ידע אותם בעל־פה. ומלתא בפומיא דר׳ שמואל, שאסור לו לאדם ללמוד תורה שבעל־פה מן הספר. וכה היו המשניות שגורות על פיו, עד כי נכשל בלשונו וערבב משנה במשנה. למשל היה רוכב על גבי בהמה, ונמצא עוברה בצדה, חייב! שור שנגח את הפרה ונמצא הגנבה בידו פטור. נערה שנתפתתה זה אומר אני מצאתי, וזה אומר פתח פתוח מצאתי, אין לו אלא מה שעיניו רואות. ארבעה אבות נזיקין: צער, רפוא, שבת ובושת. הסתכל בשלשה דברים, בכסף, בשטר ובביאה. האשה נקנית בשלשה דרכים: בעין רעה, בשן רועה, וברגל מועדת. עד זומם, למפרע הוא נסקל, וכדומה.

מלבד השגגות האלה, שלא נחשוב לו לזדונות, ר׳ שמואל גם הוא היה מלמד להועיל, כי הואיל לקפוץ מפרק לפרק ומענין לענין: בוחר בקל ודולג על החומרות; ודלוגו זה עלינו אהבה! גם עתה, אחרי שנים רבות, ירחש לו לבי אהבת אמת! כי לב טוב היה לו, ומקלו מקל נועם ולא מקל חובלים. לפעמים, בצר לו, כאשר הציקתהו רוח בטנו, כראותו כי נלחץ הוא להעביר צאנו תחת שבטו, אז עצום יעצים עיניו והכה יכה על הספסל, על השלחן, על הכלים או על הבגד, ואת בשר הנער לא הכאיב!

יקרת גם לי, שמואל איש חמודות! יהי זכרך ברוך ושכרך גם הוא מאל הגמולות, כי כימי שמש על הארץ, ש מ ש יהיה שמך ולא מלמד!...

יד.

ר׳ חייקל מלמד.

שמו מוכיח, שמלמד הוא. מלמד באמת, מלמד ממש. כל רואיו יכירוהו ויאמרו: אך זה מלמד! מלמד מכף רגלו ועד ראשו; ואחרים אומרים, שאין בו לא ראש ולא סוף, כי כולו ז...הוא!

ר׳ חייקל לא החיה את נפשו מעבודת מלמדות בלבד, כי גם שרכן, גם בעל־תפלה היה. אך הוא לא התנכר בשתי העבודות האלה. ולוא שאלת פי איש, איה מקום ר׳ חייקל בעל־תפלה, או, איה מקום כבוד חייקל השדכן? לא לנו האיש, יענוך, לא ידענו אותו! אך נסה נא ודרוש לשמו של חייקל המלמד, וגם איש עור ועינים אין לו, יתן אותותיו אותות: גם אלם וכבד־פה יבין אל מי ירמזון מליך; גם חרש, שוטה וקטן עדים נאמנים עליו. ומי בצלוקא העיר לא ידע את חייקל המלמד? אדם גדול הנהו, משכמו ומעלה גבוה מכל העם, אך כגודל גדולתו, כן גם ענותנותו! הוא לא יתהלך בגדולות ובקומה זקופה, כי אם מט ושחות ועיניו בארץ מיראה, פן ידחוק רגלי השכינה. גם עינים לו, עינים גדולות כבצלים שאכלו אבותינו במצרים, אך הוא לא ישתמש בהן כי אם לפרקים. עיניו עצומות תמיד, הוא עוצם עיניו מראות ברע, הוא לא ראה צורת מטבע מעולם; צורת אשה זרה תועבה לו. עיניו לנוכח תביטנה, נוכח אשתו, כי לא עקרה היא, ושבע בנות ילדה לו, והוא צופה ומביט עליה לדעת, החדל להיות לה אורח כנשים!... גם ידים, גם רגלים לו כאחד האדם. אך הוא לא התפאר בהן נגדה נא כל בני עירו. הוא יכסה את כל בשרו (כל, לרבות גם האצבעות והצפרנים, שעליהן שורה הקליפה), מכנסי בד ילבש, מכנסים ארוכים ומרווחים, וחשוקים באיזור (אך לא הדק היטב). ופעם ברוצו לבית המדרש (אני רץ, והם רצים) ראה את המציאה (מכנסים ארוכים) ויפול עליה, וישמח מאד על המציאה, וירימנה, ויסר אל בית המשקה ויתננה בערבון בעד כום מים חריפים, וכשובו

הביתה (לעשות צרכיו) נגלה לו (מן השמים) שהמכנסים לכסות ערותו אזלו ואינם. מלמד היה ר׳ חייקל, אך לא למדן: הוא לא האמין בלמדנים. הוא שנא אותם תכלית שנאה. ומלתא בפיו: למדנות מביאה להתנגדות, התנגדות מוליכה לאפיקורסות, ומשנכנס אדם למחיצת אפיקורסות, אין לו תקנה בעולם! כי כל באיה לא ישובון.

מלמד היה ר׳ חייקל על מנת ללמד, כשימצא שעת הכושר. אך עוד לא הספיקה לו השעה. היום קצר והמלאכה מרובה: נטילת צפרנים בהשכימו בבוקר; רחצה, הכנות (קטנים וגדולים): מקוה, פרק משניות, עבודה שבלב, זו תפלה. תיקון נטילת ידים, אכול, שתה, מים אחרונים, ברכת המזון ושינה של צהרים לטובת העיכול, מעט עסק בשדכנות ומעט ללמוד את הנגונים החדשים של ר׳ איציקל מתחת־יבכה (שם מקום) נגונים נפלאים וערבים לאוזן, נגונים שמלאכי השרת נזקקין לשומען. ואיך יטפל עוד בתלמידים? עיקר וטפל, מי נדחה מפני מי?

אלה הם קצות שבחי דמר חייקל, ולספר בכולם אי דבר שאי־אפשר. לו דומיה תהלה! השתיקה תגדיל תהלתו. כבודו הסתר דבר, כבודו במקומו מונח (אחורי התנור והכירים) ויתר דברי ר׳ חייקל, פרשת גדולתו, תמימותו וחסידותו ונפלאותיו אשר חזה בעולם הדמיון, הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלמדי ישראל!...

טו.

בן הייתי לאבי ויורני.

שנים עשרה שנים בהיותי ואחדל מבקש תורה מפי מלמדים. בשנה הזאת, שנת תרג״ל, מתה עלי אמי. המות האכזר לקח האם מעל הבנים, ובהלקחה לוקח מאתנו כל משען לחם, כי רק ממנה, מסחר ידיה ומיגיע כפה לחמנו נמצא: לחם לאב, לשני בנים ולבנות שתים! אם אין קמח אין תורה, ואם שכר־למוד אין, מלמד מנין? „הרימה פעמיך לבית המדרש, בני״, כה

היה דבר אבי אלי. „הן גודלת ולבחור תהיה בקרוב, ולכן את הבחורים חובשי בית־המדרש יהיה מקומך... בבית־המדרש תמצא את כל ספרי הש"ס, שים מעינך בם, הפך בהם והפך בהם דכולי בם, והדבר הקשה ממך עד הבחורים הגדולים תגישה, והם יבארו לך כל רז, כל סתום וחתום! אם כה תעשה, ויהי אלקים עמך, בני ונחלת שם טוב, ובא איש עשיר ולקחך אחר כבוד וכלה נאה וחסודה תעל בגורלך, והיית לאיש מצליח, ובכל דרכיך תשכיל!"

דברי אבי פעלו עלי פעולה עזה ויעוררו בקרבי החשק לפעול גדולות. רוח הדמיון צררני בכנפיו ויעלני מעלה, מעלה, לגבהי השמים, למרומי העושר והכבוד, לראש פסגת ההצלחה! „בבית־המדרש, יאמר אבי, טובי צפון", הבה אלכה נא שמה: שם כוכבי יעלה: התורה היא תגיה חשכי. הנני, אבואה לחצרות הבית, ממנו תצא תורה, התורה חובבתי, את לקחה אהבתי, באהלה שבת אויתי, ולחסות בצלה אביתי, משכני אחריך ארוצה, פתח לי, בית־המדרש, דלתיך, הנני, כי קראת לי! הנני! הנני!

טז.

בבית המדרש.

„מה לך פה, חיים דודל?" הרעים עלי אחד הבחורים בקולו, הלא עת לך להיות בחדר?"

„מלכת לחדר חדלתי", עניתי בשפה רכה.

„האינך חפץ ללכת לחדר?" הרעים עלי שנית בצעקה. „שמעו נא, הבחורים", קרא, „משה! חאצקיל! ירחמיאל! גושו נא הנה. בורח נמצא אתנו, בלי ספק, הקטן הזה מתחבא מחמת מלמדו, את שבטו הוא ירא, תפשוהו ומסרוהו ליד מלמדו!"

„מה לך פה ומי לך פה?" שאלוני כולם בפה אחד. „מדוע אינך הולך לחדר?"

„אין חדר בעדי". השיבותי וכל עצמותי רחפו, רעדו מפחד פתאום.

„האין חדר בעדך?" קראו, „הלמדן גדול הנך ומלמד לא נמצא בעבורך?"

„המלמד שלחני מעל פניו, יען..."

„טוב עשה", ענה האחד, עז־פנים לגיהנום: „לך לך מזה, עם בנים שובבים חלקך ואת יושבי קרנות מושבך. קחוהו, חברי, והשליכוהו החוצה!"

זרם הדמעות התפרץ מעיני, הלוך ושטוף על לחיי.

מראה הדמעות הרך לבב מריבי חנם, ואזני שמעו אחדים מתלחשים: „הניחו לו, הלא יתום הוא!"

„ויען שיתום הוא, ענה השני, עלינו לראות שלא יהיה בן שובב", ויפן פניו אלי ויאמר:

„מדוע גרש המלמד אותך מעל פניו?"

„הוא לא גרשני, עניתי, אך הלא ידעתם, כי מתה עלי אמי, והיא רק בחייה שלמה את שכר־הלמוד, אך עתה..."

„חדל לך מבכי", השיבו כולם, ואותות חמלה נראו על פניהם. „אמת הדבר, אם אין קמח, אין תורה, אך מה חפצך פה? הלא עוד קטן הנך ואיך תוכל לשחות בים התלמוד ובמפרשיו בלי מורה?"

„אל תאמרו, נער אנכי", השיבותי. „הן ידעתי גם ידעתי כי קטן אנכי, אך אם אתם הבחורים הגדולים לא תבזו לי ולהורות לי הדרך תחפוצו, אקוה לעשות חיל בלמודים, כי נפשי חשקה בתורה".

„טוב הדבר", השיבו, „יפה דברת, יישר כחך! חילך לאוריתא, אחינו אתה, אחינו הקטן. וזה הקטן גדול יהיה. בוצן בוצן מקטפי ידוען. סוב לך, פנה לך לשדה הגמרא ואסוף לקט שבלך, ואם יכבד המשא עליך וקראת לנו ועזרנוך, והקל מעליך, ויבלת עמוד, והכל על מקומו יבוא בשלום!"

חובשי בית מדרש העשירי.

בתי־מדרשים רבים בצלוקא, והאחד הכי נכבד הוא הנקרא „העשירי“. ולמה נקרא שמו „העשירי“, רחוק מבינתי. חוקר קדמוניות אינני, ולוא גם הייתי, אפונה מאד אם עלתה בידי לבוא עד חקר דבר, כי בין השרפות הרבות שנקראו ויאתיון בעיר צלוקא עלה גם הפנקס הישן על המוקד, ובצוק העתים האלה אין איש שם על לב לכתוב פנקס חדש בעד העיר. אבל אם אין ראיה לדבר, זכר יש כאן. „העשירי יהיה קודש“. ומקודש היה הבית הזה לעשרה בטלנים, ולא דוקא לעשרה, כי אם לעשרות. אגודות אגודות של בטלנים (לא פחות מעשרה) שוקדים על דלתותיו תמיד, יומם ולילה לא ישבותו. בטלנים הם, אך לא בטלין ומבוטלין. הם עוסקים בישובו של עולם. על מקומם ישבו, ואין להם אלא ד׳ אמות של הלכה (אל תקרא הלכה אלא הליכה) ויתר מזה הוא חוץ לתחום, חוץ מחללו של עולם.

ומה יעשו הבטלנים בשבתם בטל?

שוטה! מה לבטלנים ולעשיה? הבטלנים אינם עושים מאומה. ואם יעשו דבר, מיד הוא עבר ובטל מן העולם. הם בונים עולמות (לא ביד) ומחריבים אותם (כלאחר יד) כלעומת שבאו כן ילכו, מה שאחד בונה השני סותר, מה שאחד מקרב השני מרחק. הללו מחמירין, והללו מקילין; זה מתיר, וזה אוסר. כל בטלן יעסוק בביטול דעת חברו, הבטלן. כשיאמר תנחום שמלכות אחשורוש היתה מהודו ועד כוש (ועד בכלל), יאמר נחום: איפכא מסתברא! „ועד כוש“ — מה ועד? עד לכוש ולא כוש עצמה. ותדע לך, שהכתוב אומר: „שבע ועשרים ומאה מדינה“ ואם תאמר גם כוש בכלל, היה לו לומר „שמונה ועשרים ומאה מדינה! (ודו"ק). כשיאמר האחד, שהיהודים האדומים (רויטע יודליך) הם יוצאי ירך עשרת השבטים, וענה חברו „לא כי!“ עשרת השבטים נאבדו ואין איש יודע מקומם והכל יודעים, שהיהודים האדומים מעבר לסמבטיון הנהר יושבים!“ וכשיאמר מיכאל שמלאך גדול מצדיק, ויענה

ר' צדוק: „טעית! צדיק גדול ממלאך. במלאכים כתיב: ובמלאכיו ישים תהלה. ועל הצדיקים יאמר: צדיק גוזר והקדוש־ברוך־הוא מקים!"

הבטלנים, בטלנים הם לכל הדעות. כל בטלן הוא איש בטל ומבטל. „לא פתי אני", יאמר הבטלן, „להאמין בכל דבר. הידיעות שבאו בהחדשות אודות המלחמות לא נכונות הנה. מי כמוני יודע תכסיסי מלחמה? מראש ולא בסתר אמרתי כי למלכות יון הרשעה לא תהיה תקומה. רואה אנכי כמו באספקלריא המאירה, כי רעה נגד פניה: קרוב לבוא יומה, הישמעאל הולך וקרב. הוא ילחך את כל סביבותיה כלחוך השור, מבלי השאיר לה שורש וענף. אך בעלי הצייטונג הטפשים באים ומספרים ממפלת ישמעאל ומנבאים עליו סוף שחור. נביאי שקר הם, עבודתם בטלה, וגם הם סופם להבטל!

סלח לי, קורא יקר, כי לא אשמר הסדר. כעשר שנים חלפו למיום עזבי את בית מדרש העשירי: בעשרת שנות נדודי חליפות ותמורות היו עמדי. אך לא האמנתי כי הפרט ידון על הכלל. בשנת תר... בשובי לזמן קצר לעיר צלוקא דרוש דרשתי לשלום קרובי ומיודעי, ואת כל המקומות שזכרונם יקר לי פקוד פקדתי, שמתי פעמי לבית־המדרש ולבבי בקרבי כהולם פעם, גם מעי המו עלי מהמון רגשותי. האח! אמרתי, עוד מעט ועיני תחזינה מחזות ימים עברו, ספרים פתוחים ובחורים סביבם, ואצל כל פנה חבל בטלנים מישהחיב... אך מי יאמין לשמועתי? הלא לשמע אוזן דאבה נפשנו! פתחתי הדלת ואבוא אל תוך הבית, בית מקדש מעט, הבטתי סביבי ושמה אחזתני! כמעט שלא האמנתי למראה עיני! אוי לעינים שככה רואות! ויצא מבית־המדרש העשירי כל הדרו! פנה הודו, פנה זיוו! הבחורים, לומדי התורה, אימו? הבטלנים המצוינים, איפה הם? פניתי לימין ואין קול ואין קשב, חפשתי חפש מחופש ואמצא באחת הפנות לירכתי התנור רק שני בחורים, ולפניהם לא גמרית פתוחות, כי־אם גליוני „המגיד" ו„המליץ".

(הישאר נאבר).

כתבים

הגמלים הלבנים או האיש הנרדף

(מאנגלית).

„אל תדאג, עוד נראה איש את אחיהו. העולם קטן, יבוא היום, ואראך פנים אל פנים באחד הרחובות בניו־יורק.

כדברים האלה נבאתי לרעי פאול בהפרדי ממנו. אך התולים היו עמדי, כי שנינו, אני ורעי, היינו אז בצרפת. הוא היה נלוה אל גדוד הרוסים שלמדו שם לעוף באויר, ואני על דרכי לשוב לאמריקא בילקוט חדשות, שלא שזפתום עין הצנזור, בעד עתון נו־יורקי. בלבי חשבתי, כי בלי ספק יאסף במלחמה, אך הסתרתי רעיוני אלה ואדבר נחומים אליו, למען לא יפול לבו.

אך ראה זה פלא! נבואתי נתקימה. ביום אחד, בבוקר לא־עבות, בלכתי אל בית־עקד הספרים אשר בשדרה החמשית בקרן רחוב מ"ב בנו־ירק, והנה רעי פאול לקראתי!

„ברוך מחיה מתים!" קראתי ואשאל לשלומו ולמגמת חפצו באמריקה, כדרך הארץ.

„מיום ששבתה המלחמה", ענה רעי, „נתן לי חופשה, ואשים פני לאמריקה: ולא לבדי באתי, כי גם אשת חיקי, קפלקא, אתי. היא באה מסיביר לצרפת, ויחדיו באנו הנה".

„ומה בדעתך לעשות פה?" שאלתיו.

„אני אחיה את נפשי ממלאכת הציור", ענני.

הסיבותי עיני עליו מראשו ועד רגליו ולא דברנו דבר: אך בגדיו הפחותים העידו עליו, כי לא יתפרנס ממלאכתו זאת ברחבה.

„אחפוץ שגם תראה את אשתי", הוסיף לדבר. „בוא אלי ביום הראשון וקפלקא אשתי תעניק לך ממאכלי סיביר המעדנים".

„בנפש חפצה אבקרך", אמרתי, „ולכבוד יהיה לי לראות את פני אשתך ולשמוע מפיה חדשות מסיביר".

„אין חדשות בסיביר", ענה. אבי יחפוץ שאשוב אליו, כי יש לו אחוזה גדולה שם ומסחור גדול ינהל בגדול גמלים, ששערותיהם לבנות ונמכרות במחיר גדול. אך אנכי לא אובה לשוב: קצה נפשי בחיים פשוטים".

החשתי: כי לא חפצתי להתוכח עמו אודות דרך החיים במדינות שונות, ובפרט כי עוד זרה לו דרך אמריקא. מי תכן רוח אנוש? זוכר אנכי את ארץ סיביר, כאשר ראיתיה על דרכי לבקר את הסופר המהולל טלסטוי! לפני ים הבייקל הנחמד: מימיו הזכים מזהירים כעין הבדולח; היערות אשר יסבוהו מלאים עצי אלונים ובכאים ומבין דליותיהם הצפרים ישמיעו קול שירה: האויר הצח והבריא הוא משיב נפש. אך אויר שדרה החמשית של נו־ירק כלכל לא אוכל, כי הוא מלא ריח רע של גזלין ואוירו מחניק. וחברי לא כן יחשוב. לדעתו סיביר היא ארץ אוכלת יושביה.

„ואיפה תגור פה?" שאלתיו.

„לא נגור בעיר", השיבני. „כי שכר דירה בנו־ירק הוא ביוקר, ולכן שכרנו לנו מעון מחוץ לעיר. אך רב לנו לדבר בחוץ. נלכה לבית־מרזח ושם נשוח על כוס מים חמים של תה".

מלאתי אחר דבריו: אך טרם סרנו הביתה והנה לפנינו נער קטן, מוכר עתונים, קורא בקול: עקסטרא! עבר איש את ים האתלנתיק במעופה!"

חברי קנה עתון ונבוא הביתה, וכאשר ישבנו אל השלחן, נעץ חברי עיניו בעתון וישכח אותי וכל אשר לפניו.

„הלא תבוש בפניך", אמרתי, „אתה קראתני לשתות חמים והנה התחברת אל העתון, ואותי שכחת!"

„מה זה תדבר?" קרא רעי בתמהון.

שניתי את אשר אמרתי, שלדעתי אין לפניו כי־אם גלגוני העתון.

„אבל חברי", התנצל, „במטי מנך, חדשה נפלאה נהייתה אשר כמוה לא נשמעה למיום הוסדה הארץ, ואתה לא תתפעל? חי נפשי! עתה נתקים חלומי. גם אני נכון הנני לחרף את נפשי ולעוף מאמריקה לאירפה. הנני ללכת אל הארודרום ואחתום שמי בין אלה הנכונים לעבור את האקינוס במכונת־מעופה.

אודות דברים של מה־בכך נדבר לעת מצא", וכדברו עזבני לנפשי וילך לו.

ביום א' הבא הלכתי לבקר את רעי בביתו ובטרם דפקי על הדלת, כדרך הנמוס, שמעתי קול ריב ומצה יוצא מן הבית:

„אני אומרת, לא תדאה!"

„אדאה!"

„היה לא תהיה הדבר!"

„יהיה! כי לו שאל איש בעצת אשתו טרם ירחף, אז לא עוד משה המכונה ממקומה!"

„אנכי לא אמנעך מרחוף", אמרה האשה, „אך לא אחפוץ כי אתה תשליך את נפשך מנגד במעבר הים: ישבור כסיל אחר את מפרקתו, ולא אישי!"

„קפלקא אהובתי", התחנן אישה, „חדלי מהיות אשה פתיות. הא לך מנשיקות פי, ולכי להכין ארוחת הצהרים, כי אשמע קול צעדי חברי קרבים".

ברגע זה דפקתי על הדלת ופאול פתחה ויאר לי פנים ויציגני לפני אשתו, והיא גם היא קבלתני בסבר פנים יפות ונשב לאכול.

המאכלים היו טובים, והם ממאכל ארץ רוסיא „ברשת", „קש־שי" וחמי תה: וכאשר סעדנו לבנו החילונו לדבר אודות עתידות פאול באמריקא.

„אחת דברתי", אמר פאול, „אנכי אקנה לי פה שם בציור או במעופה".

ואנכי, הגדול ממנו בשנים אחדות, חשבתי, כי לי הצדק ליעץ אותו, ואומר לו: „פאול חברי! שמעני: מלאכת הציור היא מלאכה נכבדה, אך כבדה. לא על נקלה יקנה איש שם בה או ימצא בה חית נפשו בכבוד בלתי בהיותו מסוגל לזה בכשרונות הטבע, והרחיפה באויר קשורה בסכנת נפש ולב אשתך לא ישכון לבטח כל עת רגליך תהיינה נשואות באויר, ולכן עצתי נכונה לך: בקש עבודה, וחדל מחלום!"

קפלקא הביטה אלי בתודה נסתרה, אך פאול התרגז, ויאמר: „עצות נמהרות! מה היא העבודה לפני, מה אוכל עשות?"

„אם יאמר איש, מה אוכל לעשות באמריקה?“ עניתי, „הוא איש חולם חלומות ולא לו אמריקה!“

אנחה כבדה התפרצה מלב חברי ויפן אלי ויאמר: „רעי, חביבי, הלא בחנת נפשי כי זרה לה עבודה בזויה, גם דרכי המסחר לא ידעתי, ונפשי רק בגדולות תתהלך ועל זה אני מצטער, כי אשת חיקי, אשר באהבתה בטחתי, תתיצב לי לשטן על דרכי ובעת עופי מעלה, מעלה, תמשכני מטה, מטה!“

לדבריו אלה רעדה קפלקא ותבט בפניו בעיני תחנונים, אך עצרה במלין, כי נעתקו דבריה מכאב נפשה, וחברי חש בצרתה ויגש אליה בחמלה ויכס את גופה הרועד במעטפה למען לא יכנה הקור.

„מה נפלא המטוה הזה!“ אמרתי, „לבן הוא כשלג ומה הוא, מטוה צמר או פשתים?“

„הוא נעשה משערות גמלים לבנים“, ענה חברי.

„גמלים לבנים?“ שאלתי בתמהון.

„כן וכן, ענה. „בסיביר נמצאים הגמלים הלבנים. הלא אמרתי לך, שאבי מגדלם; וזוכר אני, איך חביבים היו לו וכי החליק צוארם הלבן ותלתליהם הלבלבנים; וזה שמם אשר יקרא להם: „חכמי המדבר“. הוא עושה מסחר גדול בהם ומוכר שערם לכינא וליאפאן, אך אנכי מאסתי במסחר הזה. ובראותי איך תלשו שער גמל יונק אחת, אחת, הריצו עיני דמעות!“

שתיקה ארוכה החלה, וכל אחד היה אחוז במחשבותיו, ואני בחשבי, עלו על רעיוני אגדות וספורים שונים ואזכור את אשר קראתי באיזה ספר, או אולי הוגד לי, אודות שבטי סיביר רועי גמלים ואודות האסון שקרה לאיש, שהמית גמלה לבנה, כי קדושים המה הגמלים בעיני השבטים האלה.

„בדברנו בגמלים לבנים“, החילותי, „נזכרתי מעשה“...

„ספר נא ספרה“, בקשה קפלקא, ואאות לה ואספר בדברים האלה:

„זה לא כביר הצטין בן אכר מסיביר באמנות הציור ושמו יצא לתהלה בפטרבורג הבירה ויהי נקרא אל היכלי שרים ורוזנים, והקיסר גם הוא נשא פניו ויהלל פועל ידיו, כי השכיל לציר

תבנית כל אדם, ודמות כל חיה ועוף השמים באמנות נפלאה למאד.

איש לא ידע מקורו, אך הקול יצא, יען כי השכו פניו, כי אמו היתה צוענית. ובעלי דברים אמרו, שבביתו היה חדר מיוחד ובו ארגז מזכוכית בהיר, מלא אבנים טובות ומרגליות עד למכביר. וביניהם קשוטי־זהב, עגולים, ענקים, טבעות ומטבעות ישנות וחרוזי פנינים יקרים ועתיקים. הוא לא הרשה אף לאשתו להתקשט בהן. שלו היו ויד אחר לא תגע בהן. והדבר הזה הגדיל החשד, שדם צוענים נוזל בעורקיו, כי כן דרכם לחמוד קשוטי זהב נושנים.

בין האבנים היקרות האלה נמצאה אבן אחת יקרה, אשר פניה משתנות לכמה גונים: פעם צהובה ופעם ירקרקת; פעם חורת ופעם אדומה כדם, וכי הביט בה אדם ונפל פחד פתאום עליו והאמין, או חש בנפשו, כי מקרה לא טהור תלוי בה...

והאמת היא, כי חטא האמן הזה בנעוריו, כי המית גמלה לבנה, שעל צוארה התנוסס האבן הזאת ויגזלנה, כי חמד יפיה. אביו היה נוצרי למראית עין, אך רגליו לא דרכו מעולם על סף בית תפלתם, גם לא התודה לפני הכומר, כנהוג.

הוא לקח אחת מבנות הצוענים לו לאשה, והיא נתנה לו למהר את האבן היקרה שזכרתי, ובאהבתו אותה נשבע לה, שלא יקח אשה אחרת על פניה: והיא השיבה אהבה אל חיקו, אך במסתרים התאוננה מר על גורלה כי שחורה היא ותקנא בבנות הארץ. לעת מועד שנה תמימה ילדה לו בן. ויהי כי הקשיתה ללדת ותמת בציריה, וטרם מותה נשבע עוד פעם, כי ישמור לה אהבתו ולא יקח אשה אחרת אחרי מותה.

אך כבוא האביב, אביב חדש, אביב סיביר הנחמד, והנה — אם חורגת לילד!

עבר קיץ, כלה קציר, ויבואו ימי הגשמים, וביום סגריר ומעונן, כאשר אסף האכר גמליו וירא בינם גמלה לבנה, ולה עינים גדולות ומבריקות, נוצצות כגוני האבן אשר נתנה לו אשתו, ויחרד האיש וידע, כי הגמלה הזאת גלגול נשמת אשתו המתה היא. וילך האיש אל חדרו השמור ויקח מארגזו את

האבן היקרה, בעלת גונים שונים, ויקשרנה על צואר הגמלה הלבנה וילחש באזנה כדברים האלה:

„אנא סלחי לעוני! לא בזדון חללתי את שבועתי, כי־אם בעד הילד לקחתי לי אשה אחרת, למען תהיה לו לאם. הא לך המהר שלך ולכי לך למנוחתך. ככלות דבריו, הפכה הגמלה את שכמה ללכת ותעלם.

והילד גדל ויהי לנער, אוהב לרוץ בחוץ ובשדה־היער, ויהי לפנות ערב, בשובו מן השדה, וירא בקצה היער גמלה לבנה ועיניה כגחלי אש בוערות וירץ לקראתה לראותה, והיא כמו נסה מפניו, והילד אחריה ויתפשנה, וכאשר משש בשערותיה סביב לצוארה, נתפשו אצבעותיו בקשוריה. ויתבונן בהם וירא את האבן היקרה ויחפוץ להסירה. אך ברגע הזה רעדה הגמלה ותמהר לברוח, והנער רדף אחריה ויתפשנה עוד פעם, וכאשר לא יכל להסיר את האבן היקרה לקח את סכינו לכרות הקשורים ומבלי משים תחבו בצוארה ותפול הגמלה ותשפך דמה ותמת. והנער הסיר האבן מעל צוארה וידיו עוד מגואלות בדם הגמלה הלבנה. וישב הביתה ויספר לאביו את אשר קרהו. „אהה! נוקשת בנפשך", קרא אביו בחמתו. „את אמך המת בידיך! ברח לך מזה טרם אמיתך!" וינס הנער מחמת אביו, ולו אין מאומה, כי אם האבן היקרה שחמד. וילך לנוע בארץ, וירא ערים וכפרים רחוקים וידע עוני ורוש, אך את האבן היקרה לא עזב, וישמרנה כנפשו.

ככה עברו לו כעשרים שנה, שנות נדודים, ויגמור בלבו לשוב אל בית מגורי אביו, לראות הנעשה שם ולחזות עוד פעם את ים הבייקל הנאדר ולשאוף האויר הצח אל ארץ סיביר!

ויהי כי קרב אל כפר מגורת אביו, והוא רוכב על סוסו, ונפשו תגמא הארץ במרוץ הסוס על הדרך אשר לרגלי היער, הנודע לו מימי ילדותו, והנה רוח חזקה, ואבק גדול כענן כבד, סבוהו מכל עברים, ומבין יללת הרוח נשמע אנחה כאנחת הגמלה הלבנה הנשחטה בצאת נפשה, ויחרד האיש ויעורר השוט על סוסו למהר לרוץ, אך הסוס שרך דרכו וירץ לנפשו, והוא הביט מאחוריו וירא עדר גמלים לבנים רודף אחריו ונחרת אפם אימה: וכמעט הגיעו אליו, כתרוהו מכל עבר, והגמלה הלבנה חתרה בו

עיניה ויחש כאלו דקרהו רומח, ויצנח מעל הסוס ויפול ארצה וילפת. בבוקר מצאוהו אנשי הכפר, שוכב על הארץ לרגלי הסוס וכמעט אין רוח חיים בקרבו".

כאשר תם הספור החרשנו כלנו, ואחרי דומיה ממושכה היה פאול הראשון לדבר, ויאמר: „אני מאמין, כי שרש דבר נמצא למעני בספור הזה, וכי עוד אראה בעיני את הגמלים הלבנים ואת ארץ סיביר, על אפי ועל חמתי!"

„כמדומה לי", אמרתי, „שתשוב לארצך בלב ונפש ולא בעל כרחך!"

„ואני", אמרה קפלקא, אודך מקרב לבי על עצתך הטובה לנו, ומי יתן והלך פאול אחרי עצתך!

היום רד, ואני נשארתי לישון בביתם הלילה, אך בעלותי על משכבי לא ישן לבי ואחלום כי אני בסיביר, תועה ביער ועדרת גמלים לבנים פראים סבבוני וידרכוני תחת רגליהם. אך ברגע זה נפקחו עיני ואראה, כי כבר האיר היום ואזני שומעות דברי מריבה בין הבעל ואשתו, קפלקא מתחננת, כי יעזוב את פריחת האויר והיא באחת, כי עוד ביום הזה ינסה לעוף במכונת קפרני החדשה.

בראותי כי לא ישוב פאול מדעתו, יעצתי לאשתו, כי לא תמנע אותו, ולהפיח רוח אומץ בקרבה אמרתי, כי אין סכנה, ואם ירצה רעי אעוף אתו גם אני.

פאול נאות לעצתי, ונלך יחד אל הארודרם וקפלקא גם היא הלכה אתנו, ותראה בעיניה את ההכנות, וכסוב הגלגל, עזבה המכונה את הארץ, והרוח אחז בכנפיה, ונעוף.

אין בכח הלשון לתאר רגשותי בעופי באויר! הארץ נגולה תחתינו ככדור משחק והמכונה עפה מעלה, מעלה על לשמים: עוד מעט ואנחנו בין הררי עבים לבנים, ומבעד שאיפת המכונה שמעתי קול פאול צורח „הנה עדר גמלים לבנים!" ברגע זה התאבכה המכונה וכמעט אבד פאול דרכו מסערות נפשו. אך כאשר נתעלמו העבים הצליח להנהיגה, ואחרי חצי שעה, שארכה לי כשנה, ירדנו בשלום ארצה ובהנתק מוסרותינו עמדו רגלנו על ארץ בטוחה ותחי נפשי.

קפלקא חכתה כל העת לשובנו והרוח החזק הקיר גופה וכל עצמותיה רעדו, רחפו מקור ומפחד.

„לוא הייתי אני בעל אשה", אמרתי לרעי, „לא הייתי איש־מרחף".

חברי החריש ולא יענה דבר.

בלילה ההוא חלתה קפלקא מחלה אנושה וכחודש ימים רחפה בין החיים והמות; ועתה היה היום הראשון שהרופא הבטיח שתשוב לאיתנה.

„אם לעצתי תקשיב", אמר הרופא לרעי, „ואם יקרו לך חיי אשתך, לך לך למקום לא ישב בו רוח לח!"

„אחרי דבריך אמלא", ענה פאול, וכאשר קמה אשתו ממשכבה, כסור מחלתה, עזבו פאול ואשתו את אמריקא לדרכם סיבירה. כאשר נפרדנו אמר לי חברי: „אאמין באמונה שלמה, שעתיד גדול נשקף לי מגמלים לבנים".

„כן יהיה הדבר", עניתי; ובלבי חשבתי, כי בלי ספק יגדיל גמלים לבנים בסיביר, כאשר יעשה אביו, וב„צאתכם לשלום" ברכתים, ואלך לי לדרכי.

כחלוף שנים אחדות קבלתי לפעמים מכתבים מרעי ואשמח לשמוע כי אשתו שבה לאיתנה; אך הוא לא הודיעני שמץ אודות מעשהו ומלאכתו בסיביר. ומה גדלה תמהוני בבקרי ביום א' את בית־העקד לתמונות אשר בנו־ירק, לראות תמונה אשר הללוה רבים ושמה יצאה לתהלה בכל אפסי ארץ. לפני גליון גדול פרוש. על פניו ישתרע יער גדול ונחמד. ים הבייקל מלחך שפתיו, ועל הדרך, לאורך היער, איש רוכב על סוס, והוא ממהר לרוץ, ועל עקבות סוסו רצים גמלים לבנים ושואפים לטרוף את הרוכב, והוא ירכין ראשו וידחוף ברגליו את סוסו למהר לרוץ, אך הגמלים באים עליו ונראה כאלו נתפש...

התמונה נקראת: „האיש הנרדף", ושם הציר הוא פ א ו ל.

אגרת שלומים

(בלשון החסידים).

ב"ה יום ה', חמשה עשר לאילנות, פה ק"ק נוא שוטה.

להרבני המופלג, החסיד והקצין חונ' מו"ה אפרימיל מהו'
ההר ני"ו.

במחנותינו שמענו שהש"י הקימכם להיות עסקן בקהלתנו ולכתוב מדי שבוע בשבוע מלין דרבנן ופתגמיהון ומלתא דבדיחותא שלהם, הלא הם הגאזעטין החדשים שלהם, שנפלו מן העולם החדש בצורת המגן דוד, ושמחנו על הבשורה במאד מאד.

ובהסכמת הרבי שלנו אני שולח לכם הברכה שלו על ראשכם. ומלבד הברכות שעלו למספר מאה ואחת, עוד הוספנו בהש"י הברכה „שהחינו וקימנו לזמן הזה", והצדיק ר' איציקל שליט"א אמר „תורה" מתוקה על הברכה של „שהחינו", וביחוד העלה אור גדול על הדברים לזמן הזה" בפירושו הנחמד.

„לזמן, מה זמן"? צייטונגליך, או גאזעטליך. והזה, מה הזה? דוחק גדול היה לו פה. וראיתי בעיני איך התלהב במאד מאד והסתכל כלפי מעלה למצוא הפירוש. אך פתאום בא עליו הרוח ויקם ויעמוד על רגליו והרים את ידו וירא באצבע הימין שלו על הצייטונג שלכם. רק „הזה" (כל אכין ורקין מועטין), ולא אחר: כי אחר קצץ בנטיעות...

כעת אין לי חדשות ממינים שונים ורק דברים של מה־בכך אכתוב לכם. בזה השבוע היתה לנו השפעה בהקלייזיל שלנו. מלבד היארצייטין עוד הזמין לנו הש"ת מציאה גדולה: זוגתו של חייקיל קנאבילי ילדה לו בת. וכבוא חייקיל להקלייזיל, התנפלנו עליו והנחנו אותו על השולחן למשמרת עדי יתן מה שהעוה לגזול מאתנו בן זכר ולהביא בת לעולם. ובזה הוא

ממעט את הדמות וחסר לנו חסיד אחד בעולם. השוטה הזה היה מתביש מאד ולא חפץ להראות את הפנים של חוזק שלו, ויפול על השולחן ופניו אחורנית. וכל מי שהיה לו פאנטאפעל (ולמי לא היה?) השתדל לקיים המצוה „לא תאחר לשלמו" מלקות מאה פעמים ואחת על גבו ואחורו. ורק אחר שנתן לנו ח"י פעמים ח"י גדולים על תיקון, כלינו מלאכתנו, וחטפנו „מצוה" אחרת, לאכול בקסר ופייגין, כי יום חמשה עשר בשבט היה היום הזה.

לדוד'ל האפיקורס היתה מפלה גדולה (ראה השיר „בבור"). הלא ידעת איך המחוצף הזה היה בראשונה בן משק ביתו של מרנא ורבנה בשיד־גרה, אך כשנפל למחיצתה של אפיקורסת לא ידענו שום תקנה בעדו רק לשום בלבול עליו וסוף שחור היה לו, כי שלחנו אותו בלוית הפוליציא לתפיסה בחשד גדול אשר כל המקוואות לא יוכלו לנקות אותו ואפילו שיטבול ש"י פעמים ש"י. ועוד מזל גדול היה לו שסרבנו ברבנו מהסתכל בפניו של הרשע הזה, כי בלי ספק היה נעשה ממנו גל של עצמות.

בין הספרים הטמאים וספרי דייטש ביכליך שנדונו לשרפה מצאנו פזמונים בלשון קודש ואותם אנו שולחים לכם וידעתם מה לשרוף ומה להציל, כלומר, אלה שכתב בעודו היה בקדושה. ואם תוכלו לשים עליהם נקודות, יקל עלינו הקריאה ונדע גם אנחנו מה לרחק ומה לקרב. (הרוב משירי שכתבתי בימי נעורי נשרפו על ידי החסידים).

בשם כל החברים שלנו אני שואל אתכם אם אמת הוא, שהאנשים של אמעריקא הולכים בראשיהם, ורגליהם תלויות באויר. ואם אמת הדבר, אני מקנא אתכם במאד, כי לא תצטרכו לכם לא מנעלים ופזמקאות לרגליכם ולא שטריימיל לראשיכם. אבל עוד קשה לי, אם לא תצטרכו לסנדלרים ולעושי כובעות, ולמה נסע השוטה הרצען מעירנו לאמעריקא? הלא ימות ברעב, ורחמנות גדול עליו. אך רוח והצלה יעמוד לו ממקום אחר, כי יוכל להיות מ ל מ ד בארצכם.

רבינו וכל החברייא דורשים בשלומכם, והרבי עוד מוסיף נופך משלו, זו ברכתו, על־ידי הגבאי הקובץ פדיונות. ח"ד מ"נוב.

מכתב מחסיד באמריקא.

חדשות מארץ שתחת רגליכם.

תודות לה׳ שהביאני הלום. ומן הדין הייתי צריך לילך ראשי למטה ורגלי למעלה, אבל האמת אינו כן. אני הולך כמו כל האדם במדינתכם, אף לא תמיה הוא. רק אני הולך כן, והשאר באמת הולכים „קאפויר". הגע בעצמך שפגשתי פה אנשים שהיו בארצנו בעלי־עגלה ורעקרוטין חאפערס ופה המה מן הגדולים והיושבים בראש! זה הוא אמעריקא: עולם הפוך!

חסל דבר

טרם אפרד ממך קורא יקר הנני להעיר אזניך כי פלוני איש מדפיס, בקראו את ההקדמה אשר לספרי זה, שאלני, לאמר:

„איך נועזת לכתוב כי מספר משוררינו מצער? הלא יש לנו רב! התחיל בביאליק, שניאור, שמעונוביץ וגומר, וגומר עד סלקינר".

ואנכי עמדתי כמשתומם בשמעי איך מלא פיו חצץ ולא נתנני להצטדק. אך מה שאמרתי, או כתבתי, הוא האמת כמו שהיא ערומה.

כמה ביאליק, כמה שניאור, איכא בשוקא?

הן יש לאדם עשרה אצבעות, ומספר משוררינו האיתנים על האצבעות ימנו! ומשוררינו החדשים, דגי הרקק, יבכרו מבטאים זרים ופראים על המליצה הישרה. לעיני העבריה נרצחה בבית מאהביה ואם אזעק ואשוע, אין שומע לי. הצעירים יביטו עליו בשאט נפש וילעגו לי לאמר: „כסיל הוא הזקן הלז: פג טעמו וריחו נמר".

אבל מה היא השירה שעליה יאמר כזה ראה וחדש?

בהספרות אשר להעמים הנאורים לזה שיר יקרא אשר יכתב בשפה צחה וקלה ועל פי חוקי הריטמוס. וביותר מדקדקים הם שימצא רעיון פנימי בו.

אבל בשירי משוררינו כיום חסר הרעיון לגמרי.

דברים, דברים ודברים, ותו לא.

מעורים הם את העין בברק פראזות נסקרות, אך תוכן ריק.

א.

אקח למשל מ ה ט ו ב של משוררינו. הנה השיר „אהבה" של שמעונוביץ (מקלט י"א־י"ב) הכל תמצאו בו. ניבים נעימים,

מופזים ומתולעים. ידבר הוא ברטט ורטטים על העצים ועל האבנים, על החרגול, על הקוקאה ועל האנקור, על הכל. אך סוד האהבה לא יגלה. אך לוא היו כל המחדשים כמוהו, אמרתי יש תקוה, כי אין לכחד, שהוצק חן בשפתי שמעונוביץ.

ב.

ולפנינו שיר קטן מאת סלקינר (מקלט ה'):

קומי לכי לך (מי תלך?)

הם לא ישמעו לשונך (מי הוא „הם" ולשון מי?)

ושפתך היא למו אך זרה (שפת מי? ומי הוא „למו"?)

„מדרך הרות בלב ים מתפליץ" (מה ענין שמיטה להר סיני?)

מהם דרכך אבלה, נסתרה (מי הוא „מהם"? ומי היא „דרכך"?)

מי הבין שירתך (שירה של מי?)

מי ענה שועתך (שוע של מי?)

מי הגיד חידתך (חידה של מי?).

עברת גי צלמות (מי עבר?)

מתלבטה בסערת החיים (הוא כעצם בגרוני, לא לבלוע ולא להקיא).

בזה אחפוץ להראות כי המשורר כתב בעד נביאים. אך אנחנו אנשים פשוטים אומרים: הנסתרות לד' — דבר אל העם וישמעו!

ג.

„שנינו נפרד" (שיר בהתורן שנה ששית מ"ד).

הפראזה „דום תהיה הפרדה" היא כמחט בבשר נפש חיה.

„כנסיסת השמש ברגעי נעילה" היא סכלות מאין כמוה. הכי גם השמש צם ביום הכפורים?

„קשה כפרדת שלהבת מפתילה", מאין ידע המשורר כי קשה

היא הפרדה הזאת? היה לו לומר קשה כפרדת בחור מבתולה! אבל „נעילה" תחרוז "בפתילה". גם המלה „קשה" בשיר תזכירנו בהפסוק „באו בנים עדי משבר, וכח אין ללידה".

ומי המה הדמדומים העגומים הנפרדים מערב"? ערב יום כפורים, או ערב נעילה?

„יזום המדבר וילעג בגאוה".

הניחא „יזום המדבר", כי כן דרכו: אך מי ראה את המדבר שילעג בגאוה או בענוה? הכי ל ץ הוא המדבר. אך התשובה בצדה: „גאוה" תחרוז עם „אהבה".

„יכרה החול לנו קבר בסלעים".

מריא דאברהם! איך יכול החול לברות לנו קבר בסלעים? החול יכול לקברנו בערמת החול, אך מה לחול ולסלעים?

לבי למשורר יהמה. יודע אנכי כי היה כאשה מקשה לילד בהקשותו השיר „שנינו נפרד"!

ד.

ולעיני החוברת השביעית של „מקלט" ואני קורא בשיר „לבבות":

„טל הדמעות בגן הצער".

(ראה זה חדש, עד עתה האמנתי „בגן עדן" והנה הופיע „גן הצער!") ואחר הפתיחה אקרא): „פעם במאה (במאה העשרים?) אביב יפרח בהחבא". האביב הנחמד, שאליו מחכים ומצפים הלבבות, אסורי קור וכפור, ההוא יפרח בהחבא? הכי גנב הוא האביב? העולם כלו מלא הדרתו ולמשורר יפרח האביב תחת התנור והכירים?

הלאה:

„שם כרעתי עד כי נבל זה אויתי".

מדוע כרע המשורר? ולמי כרע? לנבל זה אוה?)

הלאה:

„ותוסף: בוא, קר לי, עיפתי ממות.

אמת הדבר, אך החילותי לקרוא השיר הזה ונפשי עיפה

למות או עד מות, כי בהיותי מת לא עיף אנכי רק מנוח שהלך לעולמו.

עיפה נפשי למות אך בהחילי לבקר. צר לי על הנייר היפה של „מקלט“. תשעה דפים „לבבות“ ולב אין בו. לבוחן לבבות ביום דין, היה אתה הדיין ביני ובין המשוררים האלה.

זאת היא תשובתי לבעל המדפים, השואל לא כהלכה.

חד"ן.

הערות.

הנני מבקש מאת הקוראים לסלוח לי אם ימצאו שגיאות אחדות בנקוד. לא נקדן אנכי. והפסוק „שגיאות מי יבין" יכסה באהבה על הפשעים.

השיר „בבור" נכתב בהיותי בן כ׳ והוא היה בין אלה שנאבדו, ועוררתיו לתחיה מזכרוני.

השירים „לך דומיה תהלה", „עד הגבול שלחוני" ו„יאוש" נכתבו בהיותי בן כ"ב. גם הם נאבדו, וחדשתים בשנת 1912.

השיר „בחלום חזיון לילה" נכתב בשנת תרמ"ט או תר"ן ונדפס ב„הלאומי" של אפרים דיינרד. הזכרונות גם כן נכתבו בשנת תר"ן ונדפסו ב„הפסגה" של רדקינסן וב„העברי" של רוזנצווייג.

השיר „אסתר" נכתב בשנת תרנ"ה או תרנ"ו ונדפס ב„העברי" של רוזנצווייג. השיר „תשעה באב" נכתב לפני שנים אחדות ונדפס ב„היום" של גולדמן. השיר „ניסן וחג הפסח באמריקה" נדפס בראשונה במכתב שבועי האנגלי המכונה „היברו סטנדארד" ואח"כ ב„הדבורה" של רוזנצווייג. ויתר השירים וההעתקות נכתבו בשנות תרע"ט ותר"פ, מלבד השירים „זה לעמת זה" והשיר „ונקיתי דמם", שנכתבו בהחל השנה הנכחית, שנת תרפ"א.

עתותי אינן בידי. אינני סופר החי על עטו. ושנים רבות חלפו, מבחר ימי שנותי, וספר עברי לא בא אל ידי (וד׳ יסלח לי, כי לא בזדון ובמעל אשמתי) טרוד אני כל הימים (לרבות גם הלילות) בדיני ממונות בין אדם לחבירו; בריב ומצה בין איש לאשתו, ולפושעים סנגור אנכי לפני כס המשפט. ורק בלילה, בעלותי על ערש יצועי, טרם תאחזני השינה, תאר פנים אלי לפעמים העבריה ותשעשע נפשי העיפה בניב שפתה!

ובזה אפרד מאת הקוראים ואבטיחם, אם ימצאו שירי חן בעיניהם להוסיף לתת להם ממטעמי העבריה. אף כי בן ששים שנה אנכי היום!

חר"ז.

נו־ירק, י"א חשון, תרפ"א.

A letter from the author of "White Camels"

Woodstock, N. Y., Sep. 13th, 1920

My dear Mr. Nussbaum,

I felt greatly flattered by your attention to my story and will be very happy to see it published in "Biblical Hebrew". Will you kindly send me a copy of it when published.

Yours very sincerely,

MARIA MORAVSKY

כתובת המחבר:

JOHN D. NUSBAUM

84 Rivington Street

New York City